

ТОЧИ САРИ ЧУМЛА ҲУНАРХОСТИЛМ

ИНСОН, ҲУҚУҚ ВА ОЗОДИҲОИ ӮАРЗИШИ ОЛӢ МЕБОШАНД

МИНБАРИ ҲУҚУҚШИНОС

НАШРИЯИ ФАКУЛТЕТИ ҲУҚУҚШИНОСИИ ДМТ **** №5-6 (81-82) 27-УМИ АПРЕЛИ СОЛИ 2018, ҶУМҲА

Дар ин шумора:

МУЛОҚОТ БО ҲАТМКУНАНДАГОН

Саҳ. 2

ҲУҚУҚИ ИНСОН ВА МАНФИАТҲОИ МИЛЛӢ

Саҳ. 5

САҲИФАИ НАВИ ҲАМКОРӢ ДАР МУНОСИБАТҲОИ ДУ КИШVAR

Саҳ. 6

НИГОЖЕ БА ҲУҚУҚИ БАЙНАЛМИЛАӢ ДАР АҲДИ ЗАРДУШТ

Саҳ. 7

МУҲИМТАРИН ҲИСЛАТҲОИ ҲУҚУҚШИНОС

Саҳ. 10

Илм меҳвари асосии рушди ҳар як кишвар мебошад ва олимон захирайи бузурги зеҳнни чомеа маҳсуб меёбанд.

Ояндаи мамлакат аз фаъолияти омӯзгор ва рушди илму маориф во-бастагии зиёд дорад... Танҳо миллати босавод метавонад насли соҳиб-мърифату донишманд ва кадрҳои арзандай давронро ба воя расонад, пеш равад ва дар чомеаи мутамаддин мақоми арзандай худро пайдо намояд.

Илм дар шароити мусир нақши калидӣ дошта, ба рушду тараққиёти давлат мусоидат менамояд.

Асри XXI даврони рушди илму технология буда, таълиму тарбияи дурусти фарзандон, аз худ кардан ва дар ҳамаи самтҳои зиндагӣ ҷорӣ на-мудани навигариҳои илму техника ва технологияҳои мусир, ташаккули неруи солиму созандай чомеа шарти асосии рушди босуботи иқтисодӣ ва баланд бардоштани сатху сифати зиндагии аҳолии кишвар мебошад.

Эмомали РАҲМОН

МУЛОКОТ БО ХАТМКУНАНДАГОНИ СОЛИ 2017-2018

Санаи 3-юми априли соли равон, дар асоси нақша-чорабинҳои факултети хукуқшиносии ДМТ чихати иҷрои бандҳои даҳлдори «Стратегияи миллии мӯковимат бо коррупсия дар ҶТ барои солҳои 2013-2020» воҳӯйӣ бо донишҷӯёни факултет, ки соли ҷорӣ донишгоҳо хатм менамоянд, баргузор гардид.

Дар ҷамъомади мазкур устодону кормандон ва хатмкунандагони соли 2018 иштирок доштанд. Кори часала бо оғозсӯҳани декани факултети хукуқшиносӣ, номзади илмҳои хукуқшиносӣ, дотсент Раҳмон Д.С. ифтитоҳ ёфт.

Зимни ироаи сухани ифтиҳои хеш декани факултети хукуқшиносӣ Раҳмон Д.С. ҳузури мубораки ҳамаи иштирокчиёнро ба кори ҷаласа-хайру мақдам гӯфта, ба Раё-

сати ДМТ чихати мусоидат, дастигирӣ ва ташкил намудани ҷунун як ҷорабинӣ сатҳи баланд изҳори сипос намуданд.

Ў хатмкунандагонро ба ростқавливи поквичдонӣ, садоқат ба Ватан ва Пешвои миллиат, химояи хукуқу озодӣҳои дигарон даъват намуда,

қайд карданд, ки хатмкунандай факултети хукуқшиносии ДМТ бояд аз фарҳангӣ баланди хукуқӣ, ҳудшиносии миллиӣ ва ҳувияти миллиӣ барҳӯрдор бошад. Сипас оид ба тартиби қабули имтиҳоноти давлатӣ ва дигар масъалаҳои марбут ба ҷараёни қабули

онҳо ба хатмкунандагон фахмонаида шуд. Қайд гардид, ки хатмкунандагонро зарур аст то ба имтиҳони давлатӣ тайёри чиддӣ дид, бо до ниши баланд ба он ҳозир шаванд. Барои муташаккилона баргузор намудани имтиҳоноти давлатӣ садорати факултет тамоми шароитҳоро мухайё кардааст.

Яке аз масъалаҳои марказии ҷамъомади мазкурро пешгирии омилҳои коррупсионӣ ташкил медод. Декани факултет ин масъаларо махсус таъқид намуда, ҳуддорӣ ва пешгирии омилҳои коррупсиониро дар ҷараёни имтиҳонҳои давлатӣ қарзи вичдонӣ ва вазифаи шаҳрвандии ҳар як хатмкунанда хисобид.

**Тахияи
Ҳамза БОБОХОНЗОДА**

СЕМИНАРИ НАВБАТИИ ОЛИМОНИ ҶАВОНИ ФАКУЛТЕТ

Бо ташаббуси садорати факултети хукуқшиносии ДМТ ҳар охири моҳ семенари илмии олимони ҷавони факултет баргузор мегардад. Ин иқдоми пешакардаи садорати факултети хукуқшиносӣ судманд буда, ба ҷониши инкишофи малакаю донишони устодони ҷавон мусоидат ҳоҳад кард.

Дар ин замина санаи 31-уми марта соли ҷорӣ семенари илмии омӯзгорони ҷавони кафедраи хукуқи наклиёт ва хукуқи истифодаи сарватҳои табии бо иштироки доираи васеи омӯзгорон ва мудирони кафедраҳо баргузор гардид. Мудири кафедраи хукуқи наклиёт ва хукуқи истифодаи сарватҳои табии, дотсент Қурбонов Қ.Б. ҷаласаро бо сухани ифтиҳои ҳусни оғоз бахшида, изҳори сипоси худро ба ҳамаи иштирокчиён

барои ширкат дар кори семенари илмӣ байдар намуданд. Вобаста ба мавзӯҳои баррасиshawанд қайд намуданд, ки соҳаи наклиёт, хиғзи муҳити зист, истифодаи сарватҳои зеризаминӣ соҳаи муҳимми ҳочагии ҳалқ буда, рушди он яке аз масъалаҳои афзалиятноки сиёсати пешгириftai давлат ва Ҳукумати ҟТ дар даврони истиkloliyat мебошад.

Сипас, аз рӯи барномаи семинар маърӯzaҳои устодони ҷавони кафедраи зикргардида ассистентон Қудбuddинов Ф.Ш., Қурбонализода Ф., Муминзода О.С., Амренова Ш. ва Буриев А.Р. шунида шуданд. Баромадкунандагон мазмуну мояхти маърӯzaҳои ҳешро шарҳ дода, таҳқику омӯзиши минбаъдаи онро асоснок намуданд. Оид ба маърӯzaҳои

қироатшуда саволу ҷавоб ва музоки-раҳои тӯлонӣ сурат гирифтанд.

Мавриди зикри ҳос аст, ки аксариати иштирокчиёни семенари илмӣ андешаю назари ҳешро оид ба паҳлаҳои муҳталифи масъалаҳои баррасиshawand қайд намуданд. Дар умум вазъи кунунӣ ва дурнамои рушди конунгузории соҳаи наклиёт, хиғзи муҳити зист, истифодаи сарватҳои зеризаминӣ мавриди баррасӣ қарор дода шуда, роҳҳои ҳалли ин проблемаҳо пешниҳод шуд.

Дар фарҷом изҳори умед карда шуд, ки натиҷаҳои кори семенари илмӣ барои такмили низоми хукуқии кишвар аз ҳар ҷониши мӯфид ва самараҳаш ҳоҳад буд.

**Тахияи
Ч. САҶДИЗОДА**

ВОХЎРИИ ДОНИШЧҮЁН БО СУДЯҲО

Санаи 7-уми апрели соли чорӣ дар факултети хуқуқшиносии ДМТ воҳӯрии донишчӯёни факултет бо судяҳои суди нохияи Синои шаҳри Душанбе доир гардид. Дар воҳурӣ нахуст декани факултети хуқуқшиносӣ Раҳмон Дилшод Сафарбек суханронӣ намуда, миннатдории худро ба роҳбарияти мақомоти суди нохияи Синои шаҳри Душанбе иброз доштанд. Қайд гардид, ки ташкили чунин воҳӯриҳо дарвоеъ, дар баланд бардоштани фарҳанги хуқуқии донишчӯён таъсири мусбати худро мерасонад. «Албатта чомеа дар инкишофт аст ва омилҳои номатлуб табиист, ки ба мушоҳида мерасанд. Аз инрӯ, дар самти бедор намудани хисси меҳанпарастӣ ва сулҳофарии ахолӣ ташкили чунин воҳӯриҳо саривактӣ мебошад» – иброз доштанд, декани факултети хуқуқшиносӣ, дотсент Раҳмон Д.С.

Судияи суди нохияи Синои шаҳри Душанбе Сафар-

зода Д.А. дар суханронии худ атрофи сатҳи содиршавии хуқуқвайронкунӣ аз ҷониби ноболиғон ва риояи муқаррароти Конуни ҶТ «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълимутарбияи фарзанд» аз ҷониби падару модар ибрози андеша намуданд. Қайд гардид, ки имрӯз дар баязе маҳаллаҳои шаҳри Душанбе тез-тез содиршавии хуқуқвайронкунӣ аз ҷониби ноболиғону ҷавонон ба ҷашм мерасад. Баҳри вусъат додани корҳои фахмондадиҳӣ дар байни нобо-

лиғону ҷавонон кормандони мақомоти судӣ пайваста ҷорҷӯй менамоянд. «Ба назари мо ташкили ҳамин намуд воҳӯриҳо бо ноболиғону ҷавонон метавонад ба камшавии сатҳи содиршавии хуқуқвайронкунихо дар байни ноболиғону ҷавонон таъсири мусбат расонад» – қайд намуд, судияи суди нохияи Синои шаҳри Душанбе Сафарзода Д.А.

Дар воҳӯрии мазкур ҳамчунин суханронӣ атрофи риояи муқаррароти Конуни ҶТ «Дар бораи танзими анъана ва ҷашну маросимро вайрон менамоянд. «Моро зарур аст, ки ҳарчи зиёдтар ҷавон воҳӯриҳоро зиёд намоем ва фарҳанги миллии баргузо-

дар ҶТ» сурат гирифт. Оид ба ин маъсала судияи суди нохияи Синои шаҳри Душанбе Сайдализода Парвиз суханронӣ намуда, иброз дошт, ки дар чомеаи имрӯза яке аз ҳолатҳои ташвишовар ин ташкили ҷашну маросимҳои хуроғотӣ ба шумор меравад. Шахсоне ба мушоҳида мерасанд, ки дидою доноста талаботи қонунгузорӣ оид ба танзими анъана ва ҷашну маросимро вайрон менамоянд. «Моро зарур аст, ки ҳарчи зиёдтар ҷавон воҳӯриҳоро зиёд намоем ва

рии ҷашну маросимҳои талқин баҳшем» – илова кард, судияи суди нохияи Синои шаҳри Душанбе Сайдализода Парвиз.

Дар охир аз ҳамаи донишчӯён даъват ба амал оварда шуд, ки пайваста баҳри баланд бардоштани дониши худ қӯшиш намоянд ва татбиккунандай сиёсати пешгирифтаи давлату ҳукумати мамлакат бошанд. Зоро онҳо парчамбардор ва номбардори миллату давлат хастанд.

**Тахияи
Валиҷон ДАВЛАТЗОДА**

МАЦЛИСИ ВОЛИДАЙН

Ҳамкорӣ бо волидайнин донишчӯён яке аз самтҳои афзалиятноки фаъолияти факултети хуқуқшиносии ДМТ ба хисоб меравад.

Ассотсиатсияи волидайнин донишчӯёни факултети хуқуқшиносӣ дар ҳамкорӣ бо Шурои сарпарастон ва баҳши тарбия ҷиҳати ҷалби падару модарон ба факултет ва ҳамоҳанг соҳтани маҷмӯи ҷорҷӯйи ҷамъиятии ҷаҳонӣ дар ҳамкорӣ бо Ҳуқуқвайронкунӣ донишчӯёни таълимутарбияи фарзанд» ва Оинномаи донишгоҳ бо баробари шурӯй гардида нишшоҳои дуоми соли таҳсил накшай гузаронидани ҷаласаҳои волидайнин донишчӯёни таълимутарбияи фарзанди худ бетарафӣ зоҳир накунанд. Қўшиш намоянд, ки фарзандони онҳо ба ҳар гуна равия ва созмонҳои ифротӣ ва ҷинотпеша ҳамроҳ нагардида, рӯ ба илм ва фарҳанг оваранд.

Ҷунонҷи, санаи 31-уми марта соли 2018 ҷаласаи волидайнин донишчӯёни курсҳои 1-уми факултети хуқуқшиносӣ баргузор гардид. Дар ҷаласаи мазкур зиёда аз 250 нафар волидайн ширкат варзишанд. Ҳамин тавр, санаи 7-уми апрели соли 2018 ҷаласаи волидайнин донишчӯёни курсҳои 2-уми баргузор гардид, ки дар ҷаласаи мазкур зиёда аз 320 нафар волидайн

барияти факултет масъалаҳои мубрами ҳаёти сиёсӣ ва ҷамъиятии ҷумҳурӣ, донишгоҳ ва факултетро муаррифӣ намуда, падару модаронро ҳушдор соҳтанд, ки дар таълим ва тарбияи фарзанди худ бетарафӣ зоҳир накунанд. Қўшиш намоянд, ки фарзандони онҳо ба ҳар гуна равия ва созмонҳои ифротӣ ва ҷинотпеша ҳамроҳ нагардида, рӯ ба илм ва фарҳанг оваранд.

Ҳамин тавр, санаи 7-уми апрели соли 2018 ҷаласаи волидайнин донишчӯёни курсҳои 2-уми баргузор гардид, ки дар ҷаласаи мазкур зиёда аз 320 нафар волидайн

ширкат варзишанд. Санаси 14-уми апрели соли 2018 бошад, ҷаласаи волидайнин донишчӯёни курсҳои 3-уми баргузор гардид, ки дар кори он зиёда аз 370 нафар волидайнин донишчӯёни ширкат варзида, перомуни масъалаҳои таълим ва тарбияи донишчӯёни ва баланд бардоштани хисси ватандустии онҳо суханронӣ намуданд.

Декани факултети хуқуқшиносӣ, номзади илмҳои хуқуқшиносӣ, дотсент Раҳмон Д.С. дар ҷаласаи волидайнин донишчӯёни бамаврид зикр намуданд, ки Ассотсиатсияи волидайнин донишчӯёни факултети хуқуқшиносӣ

**Тахия
Хуснуддин САИДЗОДА**

НАҚШИ ЭКСПЕРТИЗАИ СУДӢ ДАР ТАФТИШИ ЧИНОЯТ

Тахти ин унвон санаи 21-уми априли соли равон дар заминай кафедраи криминалистика ва фаъолияти экспертизаи судии факултети хуқуқшиносӣ конференсияи илмӣ-амалии чумхуриявӣ баргузор гардид.

Боиси хушнудист, ки дар кори конференсия намояндагон аз Вазорати корҳои дохилӣ, Маркази чумхуриявии экспертизаи судӣ ва криминалистии назди Вазорати аддияи ҶТ, Агентии назорати маводи нашъавари назди Президенти ҶТ ва устодону унвончӯёни факултети иштирок намуданд. Кори конференсия бо оғозсухани декани факултети хуқуқшиносӣ, номзади илмҳои хуқуқшиносӣ, дотсент Раҳмон Д.С. ифтитоҳ ёфт.

Зимни ироаи сухани ифтиҳии хеш декани факултети хуқуқшиносӣ Раҳмон Д.С. хузури

яти экспертизаҳои судӣ дар ошкор намудани сирри чиноят ва муайян намудани хақиқати вожеи бениҳоят бузург аст.

Сипас мудири кафедраи криминалистика ва фаъолияти экспертизаи судӣ, номзади илмҳои

меоранд, нигаронда шудааст.

Баъдан кори конференсия дар асоси барномаи омодагардида идома ёфта, ҳамаи маърӯзачиён имконият пайдо намуданд, ки дар доираи мавзӯи омоданамудаи худ баромад намоянд ва фикру андеша, инчунин пешниҳодҳои судмандашонро иброз доранд.

Дар умум конференсия мухимтарин масъалаҳои ҳаётӣ хуқуқии кишварро фаро гирифт, баҳри инкишоф ва дастигирӣ ҳамаҷонибаи фаъолияти экспертизаи судӣ дар кишвар замине ғароҳон меоранд.

Зимни музокираҳо табодули афкори судманди иштирокчиён сурат гирифт. Дар фарҷом изҳори умед карда шуд, ки натиҷаҳои кори конференсия ба ҷарӣ тақмили низоми хуқуқии кишвар дар самти вусъат додан ва ҷоннок намудани фаъолияти экспертизаи судӣ аз ҳар ҷиҳат мӯфид ва самараҳаҳо хоҳад буд. Пас аз анҷоми кори конференсия қарор карда шуд, ки таклифу тавсияҳо ва пешниҳодҳои илмҳои асосноку судманд ҷиҳати тақмили қонунгузории амалкунанда ба соҳторҳои даҳлдор ирсол карда шавад.

Тахияи
Комрон РАҶАБОВ

мубораки ҳамаи иштирокчиёнро ба кори конференсия хайрамақдам гӯфта, ба Раёсати ДМТ ва кафедраи криминалистика ва фаъолияти экспертизаи судӣ ба ҷарӣ тақмили қонунгузории ҶТ-ро фаъолияти экспертизаи судӣ ташкил дода, айни замон дар ошкоркунӣ ва тафтиши ҳамаи намуди чиноятро ҷоняторӣ нақши мухимро мебозад. Аҳами-

хуқуқшиносӣ, дотсент Назаров А.К. баромад намуда, таъқид дошт, ки фаъолияти экспертизаи давлатии судӣ баҳри ташкил ва гузаронидани экспертизаи давлатии судӣ аз рӯи таъиноти суд, қарорҳои судия, макомоти таҳқиқ ва тафтишиоти пешакӣ, инчунин таъмин намудани хуқук ва манфиатҳои қонуниши шаҳс дар рафти муроғиҳои чиноятӣ, гражданиӣ, ҳоҷагӣ ва маъмурӣ тавассути до нишҳои маҳсус, ки баҳри исботи ҳолати мавҷуда замина фароҳам

ИМЗОИ КОНВЕНСИЯИ СММ ОИД БА ҲУҚУҚИ ШАҲСОНИ МАҶОУБ

22 марта соли 2018 дар ҳошияи қушодашавии ҷорабинӣ баҳшида ба оғози Даҳсолаи байналмилалии амал “Об барои рушди устувор, солҳои 2018-2028” Асосгузори сулҳо ваҳдати милӣ – Пешвои миллат, Президенти ҶТ, мухтараи Эмомалӣ Раҳмон дар бинои СММ, воеъе дар шаҳри Ню Йорки ИМА зери Конвенсияи СММ оид ба ҳуқуқи шаҳсони ма҂юб имзо гузоштанд.

Ҳамин тавр, ҶТ аъзои Конвенсияи СММ оид ба ҳуқуқи шаҳсони ма҂юб гардид. Дар маросими имзои ин санади муҳим Президенти ҶТ мухтараи Эмомалӣ Раҳмонро мувонини Дабири кулии СММ Мигел де Серпа Суарес ҳамроҳӣ намуд.

Конвенсияи СММ оид ба ҳуқуқи шаҳсони ма҂юб аз тарафи Маҷмаи Умумии СММ 13 декабря соли 2006 кабул гардида, 3 майи соли 2008 баъди аз ҷониби 20 давлати олам тарафдорӣ ёфтанд, ҳукми қонуни гирифт. Баъди ҳукми қонуни гирифтани Конвенсия Кумита оид ба ҳуқуқи шаҳсони ма҂юб бо 18 аъзо ташкил карда шуд.

Мавриди зикри ҳос аст, ки бо шароғати сиёсати дарҳои боз ва талошҳои ташаббусҳои ҷаҳонии Президенти ҶТ мухтараи Эмомалӣ Раҳмон ҶТ узви комилхуқуки ташкилоту созмонҳои бонуфузӣ олам, аз ҷумла СММ гардидааст.

Бо ин Тоҷикистон дар ҳалли мушкилоти глобали ҳамҷун узви фаъол саҳми муносиб ва пешоҳанг дорад.

www.president.tj

ДИПЛОМИ НОМЗАДИИ КОА БА УСТОДОНИ ФАКУЛТЕТ СУПОРИДА ШУД

интихобкардаашон, санаи 20-уми априли соли 2018 бо дипломи КОА сарфароз гардидаанд. Дипломхоро ба омӯзгорон ректори ДМТ, академик Имомзода М.С. дар вазъияти тантанавӣ супориданд.

Ҷӯдовар мешавем, ки пас аз таъсиси шӯрои диссертационӣ дар назди ДМТ Саидов Ҳ.Ҳ. ва Мавлоназаров О.А. яке аз аввалин нафароне мебошанд, ки рисолаи номзадиашонро дар мавзӯҳои «Ташаккул ва инкишофи қонунгузории гумруқӣ дар Тоҷикистони шӯравӣ ва пасошӯравӣ: таҳқиқоти таърихӣ-ҳуқуқӣ» ва «Ҳуқуқи истеъмол-қунандагон ба рекламаи муносиб ва химояи он тиқи қонунгузории ҶТ» дифӯй намуданд. Истиқлолияти илмӣ боз ҳам муборак, ҳамватан!

Устодону кормандони факултети хуқуқшиносӣ Саидов Ҳ.Ҳ. ва Мавлоназаров О.А.-ро барои соҳиб шудан ба дипломи КОА-и назди Президенти ҶТ ва саҳифаи наверо боз намудан дар рушди илми хуқуқшиносӣ табрику муборак намуда, ба онҳо ва кулии мардуми шариғи Тоҷикистон бурдборӣ ва комёбихои нав ба навро орзу менамоянд.

ҲИМОЯИ НАВБАТИИ РИСОЛАИ ИЛМИЙ

Боиси хушнудӣ ва сарфарозист, ки дар факултет рӯз то рӯзсафи устодони унвондор меафзоӣ яд. Аз ҷумла, санаи 30-уми марта соли 2018 асистенти кафедраи хуқуқи чиноятӣ Холиков Шералий Лоикович дар Шӯрои диссертат-

сионии миллии назди факултети хуқуқшиносӣ ДМТ рисолаи номзадиашро дар мавзӯи «Ҷавобарии чиноятӣ барои қасдан расонидани зарари вазнин ба саломатӣ дар асоси қонунгузории ҶТ» дифӯй намуд. Идораи рӯзномаи «Минбари

хуқуқшинос», садорати факултети хуқуқшиносӣ, устодону кормандон ва донишҷӯёни ин даргоҳи Ҳоликов Шералиро бо ин дастовардаш самимона табриқ намуда, ба ўғатҳо қуллаҳои баланди илмиро таъминано мебозад.

Масъул:
Курбонали ҚУРБОНЗОДА

Санаи 19-уми марта соли равон дар бинои S-и факултети хуқуқшиносӣ бо иштироки устодон ва сардорони гурӯҳҳои академӣ ҷаласаи навбатии Созмони ҷавонон ва Иттифоқи қасабаи донишҷӯёни факултет рабона созанд ва ҷавононро дар рӯхияни созандагиву ободкорӣ, хиҷзи арзишҳои милӣ ва садоқат ба Ватан тарбия намоянд.

Ҷаласа бо оғозсухани декани факултети хуқуқшиносӣ, номзади илмҳои хуқук, дотсент Раҳмон Д.С. оғоз гардид. Мавсуғ

ХУҚУКИ ИНСОН ВА МАНФИАТҲОИ МИЛЛӢ

Яке аз вижагиҳои рушди чомеа дар марҳилаи навин ин равандҳои ҷаҳонишавӣ мебошанд, ки ҳама қишварҳои ҷаҳонро фаро гирифта, қолабҳо ва намунаҳои ҳамгунсозӣ ва стандартизатсияи сартосариро дар ҳама паҳлӯҳои ҳаёти ҷамъияти, сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва хуқуқӣ тавлид карда истодааст. Ин раванд равияни нисбатан нав дар илми хуқуқшиносиро, ки «хуқуки инсон» ном гирифтааст, бе таъсир нагузашта, имрӯз аллакай стандартҳои байналмилалӣ оид ба хуқуки инсон ташаккул ёфтаанд.

Хуқуки инсон ва эътирофи эҳтироми онҳо имрӯз дастовард ва арзии умумибашарӣ аст. Эҳтироми хуқуку озодиҳои асосии инсон ҳамчун принципи асосии хуқуки байналмилалӣ ва муносибатҳои байналмилалӣ эътироф шудааст ва ягон давлати мутамаддин ин принсипро истиносӣ карда наметавонад.

Ковлер Анатолий Иванович дар асари худ «Антропология права» ин масъаларо таҳлил намуда, мегӯяд: «Қабули шумораи зиёди санадҳои хуқукии байналмилалӣ оид ба хуқуки инсон байд аз анҷоми Ҷангиги Дуюми Ҷаҳон ин инкилобе дар ҳаёти хуқукии инсон ба шумор мөравад, ки бори нахуст дар таъриҳи ўро мавҷудоти универсалӣ эълон намуд. Акнун шахсияти инсон бо сарҳадҳои давлат махдуд намешавад. Инсон аз нигоҳи хуқуқӣ занҷирҳои давлатро қанд. Чуноне ки қаблан занҷирҳои община, авлод ва қабиларо қанд буд. Акнун хуқуқҳои инсон ҷенаки ҷаҳонӣ шуданд. Ҷенаке, ки арзишмандии худи хуқуқ бояд дар бастагӣ бо он баҳо дода шавад».

Дар ҳақиқат имрӯз хуқуки инсон ва стандартҳои байналмилалӣ оид ба хуқуки инсон дар доираи санадҳои зиёди хуқукии байналмилалӣ нисбат ба қишинҳои аъзӯ ё ҳамроҳшуда як қатор уҳдадориҳоро пешбинӣ менамояд. Ҷумҳурии Тоҷикистон низ ҷун кисми ҷудонашаванди ҷомеаи ҷаҳон дар Конституцияи худ инсон, хуқуқ ва озодиҳои ўро арзиши олий эълон кардааст.

Ҳамчунин, кисми 1 моддаи 14 Конституцияи мукаррар менамояд, ки хуқуку озодиҳои инсон ва шаҳрванд ба воситаи Конституцияи, қонунҳои ҷумҳурӣ ва санадҳои хуқукии байналмилалие, ки аз тарафи Тоҷикистон эътироф шудаанд, ҳифз мегарданد.

Санадҳои хуқукии байналмилалие, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, кисми таркибии низоми хуқукии ҷумҳурӣ ташкил мебиҳанд. Агар қонунҳои ҷумҳурӣ ба санадҳои хуқукии байналмилалии эътирофшуда мутобикат накунанд, мебъерӯҳои санадҳои байналмилалии амал мекунанд.

Вобаста ба мебъерӯҳои номбурда аз рӯҳои аввали Истиқолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон то ба имрӯз қишинҳари азизамон ба як қатор санадҳои хуқукии байналмилали расман ҳамроҳ шуда, ҳамроҳшавӣ ба бъазе аз онҳо дар раванди омӯзиш карор доранд. Масалан, ҷанд рӯз пеш дар рӯҳои наврӯзӣ Президенти муҳтарами қишинҳар Асосгузори сулҳо ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат дар бинои Созмони Милали Муттаҳид

зери Конвенсияи СММ оид хуқуки маъюбон имзо гузоштанд.

Манзуромон аз гуфтаҳои боло он аст, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон бо ҳамроҳ шудан ба санадҳои хуқукии байналмилалӣ оид ба хуқуки инсон ва эътирофи стандартҳои байналмилалӣ дар ин соҳа иҷроиши як қатор уҳдадориҳои байналмилалиро ба зимма гирифта, конунгузории миллии ҳудро ба он ҳамгун соҳтааст. Мебъерӯҳои зиёди қонунгузории миллии қишинҳарро дар соҳаҳои гуногун мисол оварда метавонем, ки маҳз бо таъсири стандартҳои байналмилалӣ оид ба хуқуки инсон ё мувоғики иҷроиши уҳдадориҳои байналмилалӣ оид ба хуқуки инсон вориди низоми хуқукии қишинҳар шудаанд.

Ин раванд паҳлӯҳои зиёди мусбат дорад. Аз ҷумла, қонунгузории миллии қишинҳарро бо стандартҳои байналмилалӣ ҳамгун месозад, қонунгузориҳои қишинҳаро алоҳидаро як-сон мекунад ва ғ. Аммо ин раванд аз олимон, пажӯҳишгарон, намояндағони макомоти давлатӣ ва фаъолони ҷомеаи шаҳрвандӣ зиракии хоса ва ҳушмандии даҳчандро талаб мекунад. Ҷунки новобаста аз таъқидоти пайваста дар бораи он ки инсонҳо дар саросари ҷаҳон як хел ҳуқуқ доранд, таҷриба нишон медиҳад, ки инсонҳо, арзишҳо ва фарҳанги гуногунанд, ғузашта аз ин арзишҳо мавҷуданд, ки дар як фарҳанг қарib ки мӯқаддас ҳисобида мешаванд, фарҳанги дигар бошад, онҳоро на арзиши, балки то андозае антипод ё зиддиарзиш мешуморад. Ин аксиома аст, ниёз ба исбот надорад, ин падидаро дар илми ҷомеашиносӣ «релятивизми фарҳангӣ» меноманд.

Аз ин ҷо зиддиати асосӣ сар мезанд. Суҳан сари он мөравад, ки гуногунфаҳмии арзишҳо ҳамчун василаи нав дар ҷанғои фарҳангӣ корбурд шуда истодааст. Тахлили қиссаҳои алоҳидайи политтехнологҳо оид ба «дастовард»-ҳояшон далолат аз он медиҳад, ки арзишҳои фарҳангӣ ва хуқуқӣ ҳамчун «дом» истифода мешаванд. Доме, ки ҳалқияту миллат ва давлатҳои алоҳидаро ба комӣ нобудӣ қашида, миллионҳо одамонро қурбон намуд. Онҳо бар он таъқиданд, ки таблиғи арзишҳои фарҳанги гуногуни хуқуқие, ки ба бунёди миллат, мағзи устухони ҳалқ хос нест, метавонад мардумро ба шӯр ҳезонад, балво барпо қунад. Арзишҳо дар ин мавриди ҳамчун армони дастнорас истифода шуда, дар ҷомеа ҳаосро ба вучуд меорад. Ҳаосе, ки идора мешавад. Ҳаосе, ки сенария дорад. Дар силсилаинқилобҳои «Баҳори араб» маҳз ҳамин сенария мавриди корбурд карор гирифт. Вобаста ба

фарҳанги мардуми алоҳида ин сенария аз ҷанд марҳила иборат буда метавонад.

Марҳилаи якум – «Inflation of cultural values» ё «Inflation of legal values». Ин марҳилаи аввал буда, чи хеле ки аз номаш бармеояд, инфлятсия ё бекӯрбашавии арзишҳои фарҳангӣ ё хуқуқиро дар назар дорад. Яъне дастандаркорон арзишҳои побарҷои фарҳангиву хуқуқии мардумро бояд бекӯрб кунанд. Бояд гуфт, ки дар ин марҳила вобаста ба вижагиҳои мардум ва ҷамъият арзишҳои гуногун мавриди нишон карор мегиранд. Дар мавриди арабҳо аз бекӯрбакуни ҳамагӣ се арзиш кор гирифтаанд: 1. Серфарзандӣ; 2. Побанди андешаҳои динӣ будани ҷомеа ва давлат; 3. Озодии шаҳсӣ.

Бекӯрбакуни ин арзишҳо то андоzaе густурда ва тарҳрезишуда пиёда гардид, ки дар давоми ҳамагӣ ҷанд сол серфарзандӣ дар ин қишинҳаро сарҷашмай бадбахти оила ва камбизоатии онҳо баҳо дода шуд. Ҳатто дар Миср лоиҳаи қонун дар бораи маҳрум кардан оилаҳои серфарзанд аз таъминоти иҷтимоии давлатӣ дар сатҳи парламент масъалагузорӣ карда шуд. Андешаҳои динӣ ва дингаро будани давлату ҷамъият низ мавриди нишон карор гирифтанд. Баъзе масъалаҳо, аз ҷумла озодии бемаҳдуни шаҳсии инсонҳо ва аз байн бурдани принсипи анъанавӣ будани ҷомеа бошад, маҳаки асосии расидан ба мағзи ҷавонон шуморида шуд ва он «самара» низ дод.

Марҳилаи дуюм – «Change of cultural values» ё «Change of legal values». Дар ин марҳила, аллакай ивази арзишҳои фарҳангӣ ё хуқуқӣ пешниҳод карда мешавад. Дар ин марҳила арзишҳои ҷунон бояд бозтоб гарданд, ки мояни ихтилоф шаванд. Масалан, пешниҳоди варианти зиндагии камфарзанд ё бефарзанд дар оилаи арабӣ мояни ихтилоф миёни миллионҳо оилаҳои серфарзанд гардид. Пиёда кардан андешаҳои динсизӣ дар ҷомеаи анъанавии динӣ бошад, ба Ҳудову банди матълум. Дар ин раванд нишони сеюм самараи бештар дод. Яъне озодиҳои шаҳсӣ. Маълум аст, ки дар дунёи араб озодиҳои шаҳсӣ бинобар суннатӣ будани ҷомеа ба маҳдудиятҳо гирифтор буданд. Аммо онҳо мақсаднок баҳри ҳимояи зиндагии анъанавӣ ва ҳифзи аҳлоҳо ва образи рафтору кирдор ҷорӣ шуда буданд. Онҳо, гуфтан мумкин аст, ки кафили суботу осоиштагии ҷомеа ва давлат баромад мекарданд. Аммо пешниҳодҳои алтернативӣ дар намуди озодиҳои шаҳсии навъи аврупоиу амрикӣ ба ҷавонони сершумори араб (аудиторияи мақсаднок маҳз ҷавонон буданд) бисёр ҷолиб бозтоб гардид. Таблиғи ҳаёти шабонаи «ҷавонӣ» аз рӯйи стандартҳои Аврупо ва Амрико, дискоклубҳо, пешкаши образи алтернативии зиндагии оилавӣ, воситаҳои машрутотӣ ва сафобаҳши кимиёвӣ, муносибатҳои бетартиби ҷинӣ бидуни побандӣ бар никоҳ, ҳатто ҳамчинсгарой намунае аз шумори зиёди арзишҳои пешкашшуда буданд.

Ниҳоят марҳилаи сеюм – Revolution. Марҳилаи сеюм, акнун

Баҳтовар САҒАРЗОДА
профессори кафедраи хуқуқӣ
инсон ва хуқуқшиносии муқоисавӣ

инқилоб буд. Инқилоби «Баҳори араб», ки миллионҳо гулҳо баҳории мардуми арабро ҳазон ва решакан кард.

Дар бораи истифодаи арзишҳои фарҳангӣ, арзишҳои хуқуқӣ, дастоварҳои демократӣ ҳамчун василиаи асосии барангҳектани низоӣ дар ҷомеаҳо ва давлатҳои гуногун дар таърихи навини ҷаҳон (ду даҳсолаи охир) аз ҷониби хуқуқшиносон, фарҳангшиносон, ҷомеашиносон, сиёsatшиносон ва муҳакқикиони дигар асарҳои оғарда шудаанд ва табиист, ки дар ин ҷо баҳс зиёд аст.

Имрӯз таблиғу ташвики баъзе арзишҳои бегона ҳамчун воситаи таъмини озодии мутлаки шаҳсӣ ба назар мерасанд. Аммо таҷрибаи талҳи таърихи навини давлатҳо киғоя аст, ки ба ҳар банди алоҷун моразӣ монанд. Ҳол он ки «захми бадани морғазидӣ» миллати мо то ҳол аз худ нишон мондааст.

Дар ин росто моро мебояд ҳар як «арзиш»-и таблиғшавандаро дар ғалбери манғиатҳои миллӣ ва андешаҳои пазиро бехта, аз гуфтаҳои назарғиребона пок карда, созгор будани онро дар мағзуу устухони мардуми тоҷик омӯҳта, баъд пешкаши мардум кунем. Дар ин кор меъёри Конституцияи қишинҳари азизамон, ки дар моддаи 14-и ҳуд сарҳади хуқуқу озодии инсонро муайян кардааст, дастёр ва раҳнамоӣ мо ҳоҳад буд. Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон хуқуқу озодиҳои инсонро арзиши олий эълон намуда, ҳамзамон дар доираи ҳамон стандартҳои байналмилалӣ оид ба хуқуки инсон сарҳади паҳншавии онҳоро мукаррар менамояд, ки ҷонинанд: таъмини ҳуқуқ ва озодии дигарон, тартиботи ҷамъияти, ҳимояи асосҳои соҳтори конституционӣ, амнияти давлат, мудоғиаи мамлакат, аҳлоҳи ҷомеа, сиҳати аҳолӣ ва тамомияти арзии ҷумҳурӣ.

Бо истифодаи аз ду нишондихандай Конституция, яъне «аҳлоҳи ҷомеа» ва «сиҳати аҳолӣ» мо метавонем пеши роҳи кӯчиши арзишҳои бегонаи беарзиш, хуқуқу озодии беbarkaš, индивидуализми зоологӣ, инженерияи иҷтимоӣ, гардишҳои 180-дараҷагӣ дар аксиология, таҳаммумлазими ифротӣ ва дигар падидоҳои навбофтаро гиререм.

САХИФАИ НАВИ ҲАМКОРӢ ДАР МУНОСИБАТҲОИ ДУ КИШVAR

Дар Консепсияи сиёсати хориции Чумхурии Тоҷикистон (банди 3.1.) чунин пешбинӣ шудааст: «дар низоми муносибатҳои байни давлатии Чумхурии Тоҷикистон, кишварҳои ҳамсоя ва минтақа мақоми авлавиятнокро ишғол менамояд. Тоҷикистон ҷонидори минбаъд вусъат баҳшидани таҷрибай мусbat, бисёррасра ва созандай ҳамзистии дӯстонаи мардумони Осиёи Марказӣ мебошад.

Дар равобит бо Чумхурии Ӯзбекистон муҳим ва зарур будани муносибатҳои барobar, мутақобилан судманд, беғараз ва устувор омилҳои муайянкунанда ба хисоб мераванд.

Чумхурии Тоҷикистон сиёсаташро бо ин кишвари ҳамсоя ҳамеша дар асоси эҳтироми мутақобил, ҳамкории созандана ва хайрҳоҳӣ пешҳоҳад бурд.

Муносибатҳои дипломатӣ байни Чумхурии Тоҷикистон ва Чумхурии Ӯзбекистон 22 октябри соли 1992 барқарор шудааст. Соли 1995 сафорати Чумхурии Тоҷикистон дар шаҳри Тошканд ва аз 15 майи соли 1998 сафорати Чумхурии Ӯзбекистон дар шаҳри Душанбе ба фаъолият шурӯъ кардаанд. Асоси хукуқии ҳамкориҳои Чумхурии Тоҷикистон ва Чумхурии Ӯзбекистонро беш аз 100 санади хукуқи байналмилалӣ ташкил медиҳад, ки Аҳдномаҳо «Дар бораи дӯстӣ, ҳусни ҳамчаворӣ ва ҳамкорӣ миёни Чумхурии Тоҷикистон ва Чумхурии Ӯзбекистон» аз 4 январи соли 1993 ва «Дар бораи дӯстии абадӣ миёни Чумхурии Тоҷикистон ва Чумхурии Ӯзбекистон» аз 15 июняи соли 2000 нақши асосиро ишғол менамоянд, зоро дар санади хукуқи байналмилалӣ аввал – принсипҳои асосии муносибатҳои дучониба, аз қабили эҳтироми мутақобилаи соҳибҳои таҷроӣ ва истиклолияти давлатӣ, барборҳуқуқӣ, даҳолат накардан ба корҳои дохилии яқдигар ва дар санади хукуқи байналмилалӣ дуюм, шакл ва усуҳои асосии муносибатҳои дучонибаи васеъ ба роҳ монда шудааст. Ҳамкориҳои Чумхурии Тоҷикистон ва Чумхурии Ӯзбекистон дар сатҳи дипломатии дучонибаю, бисёрҷанба бо созмону ниҳодҳои минтақавию байналмилалӣ, ҳамкори иқтисодию дар соҳаи об, фарҳангии башардӯстӣ ва иттилоотӣ ба роҳ монда шудааст. Вале дар таърихи робитаи дипломатии ду кишвар сафари давлатии Президенти Чумхурии Ӯзбекистон Шавкат Мирзиёев ба Чумхурии Тоҷикистон 9-10 мартаи соли 2018 ва дар чаҳорҷубаи ин сафари давлатӣ музокираи сатҳи олии Тоҷикистону Ӯзбекистон ва ба имзо расидани чунин санадҳои хукуқи байналмилалӣ: «Созишнома байни Ҳукумати Чумхурии Тоҷикистон ва Ҳукумати Чумхурии Ӯзбекистон дар бораи алоқаи автомобилии байналмилалӣ», «Созишнома байни

Махмадор РАҶАБОВ
мудири кафедраи
ҳуқуқи байналмилалӣ
E-mail: гајаъов.м.1973@mail.ru

зиденти Чумхурии Тоҷикистон ва Институти тадқикотии стратегӣ ва байни минтақавии назди Президенти Чумхурии Ӯзбекистон» саҳифаи навро боз кард. Зоро сарвари ду кишвари ҳамсоя дар ин мулоқот иброз доштанд: «Дар муносибати байни ду кишвар дигар ягон монеа ва мушкилӣ намонд». Воеан, ҷеҳраи кушоду, табъи болида ва саимии ду Президенти кишвар ба дӯстии рафоқати ду халқи таърихи қадима дошта сиҳифаи навро кӯшод, ки дидани чунин рузро сокинони ду кишвар орзу доштанд. Зоро Президенти кишвари ҳамсоя Шавкат Мирзиёев иброз дошт, ки «талошҳои мо хости мардуми ду кишвар буд ва мақсади ягонаи мо ҳам хурсанд кардани мардум аст». Бардошти сарвари давлати ҳамсоя аз ин сафар дар пешвози самимию муносибати дӯстонаи мардуми тоҷик, таваҷҷуҳи зиёди намояндагони воситаи ахбори оммаю қабули бародаронаи Пешвои миллати тоҷик Эмомалӣ Раҳмон буд, ки онро чунин тасвир кард: «Ман меҳру муҳаббати мардумро дар ҷашмашон дидам». Президенти Чумхурии Тоҷикистон, Асосгузори сулҳои ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон иброз дошт, ки дар оянда ба 1 миллиард доллар расонидани гардиши тиҷоратӣ байни Тоҷикистону Ӯзбекистон имкон дорад, зоро ба созиши таъриҳӣ байни ин ду кишвар ба вуқӯъ омад. Воеан рӯз аз рӯз гардиши мол байни ин ду кишвар рӯ ба афзоиш аст. Масалан, соли 2015 гардиши тиҷорати байни ду кишвар ҳудуди 12 миллион доллар буд ва соли 2017 ба беш аз 126 миллион доллар расид. Ҳурсандиовар аст, ки байни Чумхурии Тоҷикистон ва Чумхурии Ӯзбекистон ҳамаи масъалаҳои баҳсноку ҳасос, аз қабили рафтуомади бераводиди ҷонидҳо ба муҳлати то 30 рӯз, масоили соҳтмони НОБ-и Роғун, сарҳад, барқарор кардани фаъолияти ҳамаи гузаргоҳҳо дар сарҳад, барқарорсозии ҳаракат аз тарики роҳи оҳани қитъаи Ғалаба – Амузанг, барқарор кардани робитаҳои ҳавоиву автомобилий байни шаҳрҳои ду кишвар, ба роҳ мондану баланд бардоштани сатҳи омӯзиши таълими забонҳои тоҷикӣ ӯзбекӣ дар ҳарду кишвар, муковимат бо ҷинояткорию таъмини амният ва ғайра ҳалли хешро ёфтанд, ки ба таҳкими муносибатҳои некиу дӯстӣ ва хешутабории ду халқ замина гузоштанд.

Дар изҳороти муштараки Президенти Чумхурии Тоҷикистон, Асосгузори сулҳои ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ва Президенти Чумхурии Ӯзбекистон Шавкат Мирзиёев «Оид ба таҳкими дӯстӣ ва некӯҳамсоягӣ» ҷанбаҳои ҳамкории ду кишвар имрӯзу оянда дар сатҳи гуногун баррасию ҳал намудани онҳо муайян карда шудааст.

Дар замони мусир рӯ овардан ба таърихи пайдоиш ва инкишофи хуқуқи байналмилалӣ имконият фароҳам меорад то ҷиҳатҳои мусбии он мавриди коркард қарор гирифта, дар густариши муносабатҳои хуқуқи байналмилалии мусир саҳми арзишмандро гузорад. Бахусус, дар замоне ки муносабатҳои байналмилалӣ рӯз то рӯз раванди мураккабро ба ҳуд касб намуда, ҳизбу ҳаракатҳои терористиву экстремистӣ муҳити бештарро ишғол менамоянд, омӯзиш ва баҳра бардоштан аз гузаштаи таърихи хуқуқи байналмилалӣ баҳри ҳалли мушкилотҳои пешомада саҳмгузор ҳоҳад буд.

ва кишварҳо ба роҳ мемонд ба онҳоро ба муносабатҳои дӯстонаву бародарона ва дар асоси ҳамдигарфаҳмии тарафҳо ва ба манфиати ҳар дар тарафҳо даъват менамуд, муносабати сулҳчӯёнаро дар байни онҳо ба вучуд меовард ва паймонҳои бастаи онҳоро зери назорат қарор медод то тарафҳо баҳри иҷроши он талош варзанд ва дар сурати иҷро нагардида ва ё шикастани паймони басташуда изади Мехр ба мукобили тарафи паймонҳои мубориза бурда, ўро ба ҷазо мекашид.

Тарафи паймонҳои мусир дар Авасто бо номҳои «Дурӯҷ», «Митрадуруҷ» «Мехр

ноҳи аҳдшиканӣ (мехру даруҷ - вайдаҳилофӣ) баҳшида шуда, нисбати шахсони паймонҳои ҷазои сазовор муайян гардидааст. Дар фаргарди IV, баҳши дуюм (В)-и «Вандидод» омадааст, ки дар сурати аз ҷониби шахс шикастани гуфткор - паймон сесад баробар ва дар сурати шикастани даст - паймон шашсад баробар наздиктарин хешовандони ўкоре анҷом медиҳанд, ки баҳрои паймони шикастаро барқарор намояд. Ҷазо доданд шахси паймонҳои ҳамзамон дар кардаи 11-и Михр айшти Авасто ба таври зайл пешбинӣ шудааст:

«...Душмани паймонҳои мусир масъалаҳои баҳсталабро дар сатҳи минтақаӣ ва байналмилалӣ созмону ташкилотҳои байналмилалӣ монандӣ додад. Яъне, агар дар замони мусир масъалаҳои баҳсталабро дар замони ташкилотҳои гуногун ҳал

НИГОЖЕ БА ҲУҚУҚИ БАЙНАЛМИЛАӢ ДАР АҲДИ ЗАРДУШТ

Омӯзиши таърихи хуқуқи байналмилалӣ дар сарзамини тоҷикон имконият фароҳам меорад то мо дар роҳи ҳудшиниши миллий қадамҳои устувор гузашта, аз мавҷудияти он дар сарзамини тоҷикон далелҳои беш ва амиқ оварем ва бад-ин васила дар таърихи хуқуқи байналмилалӣ мавқеи устуворро дар радифи кишварҳои ҷунд Мир, Юнон, Рим, Ҳитой ва Ҳинд дошта бошем. Ҳамзамон, омӯзиши он имконият фароҳам меовард то як гӯши нопурраи таърихи хуқуқи миллати тоҷик пур гардида, дар роҳи расидан ба ҳадафҳои миллий саҳм бигзорад.

Ба сифати аввалин сарҷашмаи ҳуқуқӣ, аҳлоқӣ, сиёсӣ ва динӣ дар сарзамини тоҷикон Авасто баромад менамояд, ки он дар ҳазорсолаи I-и қабл аз милод тавассути паёмбар Зардушт аз номи Ахуро Маздо оғарида шудааст.

Авасто дар баробари он, ки бисёре аз масъалаҳои ҳуқуқири фарориг аст, ҳамзамон дарбаргирандаи мақоми ҳуқуқи байналмилалӣ мебошад, ки бъзеи онҳо шабоҳат ба масъалаву муносабатҳои ҳуқуқи байналмилалии мусирро доранд. Дар қитоби мӯқаддаси зардуштиён Авасто изади (олиҳаи) Мехр ба сифати нигоҳдорандай паймонҳо ва дорандай сарзамини бекарон шинохта шудааст, ки тавассути он тамоми сарзамини мавҷуда мавриди хифз қарор гирифта, барои зиндагии осоиштаи аҳолӣ дар минтақаҳои гуногун мусоидат менамуд. Изади Мехр дар баробари изадон Раши (Рашан) ва Суруш ба сегонай изадони баландмартабаву ростин доҳил мешавад, ки ҳамеша дар роҳи роستӣ талош меварзид. «Мехр айшти», ки даҳумин айшти Авасто махсуб мейбад ва аз ҷумлаи баландтарину шевотарин айштҳо шинох-

та шудааст, суруди ситоишни юниш ва ҳамосаи размоварҳои ўро мекунад. Инчунин, Мехр-ниёиш, ки дуюмин ниёиш (намоз) аз панҷ ниёши маздопарастон дар «Ҳурда-Авасто» ба ҳисоб меравад, дар ситоишни юниши изади Мехр баҳшида шуда, аз 17 бандиборат аст ва ҳар рӯз се маротиба дар бомдоду нимрӯзу пасин баъд аз «Ҳуршед-ниёиш» ҳонда мешуд.

Баъдан парастиши изади Мехр ба таври васеъ дар ҳудуди империяи Рим ва бъазе аз кишварҳои Осиёву Аврупо паҳн гардида, оине бо номи меҳронӣ ё митраисм ба вучуд омад. Пайкараи бузурги изади Мехрро метавон дар Музеи калисои Сен Питери Ватикан дар Рим ва даҳҳо калисову музеҳо, марказҳои илмиву ҳунарӣ мушоҳидан баъд.

Изади Мехр дар сарҷашмаҳои таъриҳӣ, аз ҷумла Авасто ва асаҳрои илмиву тадқикотӣ бо тарҳҳои гуногун тавсиф ёфтааст. Аз ҷумла, дар қитоби «Таърихи Шарқи Қадим», ки аз тарафи олимони Донишгоҳи давлатии Москва ба номи М.В. Ломоносов омода шудааст, изади Мехр аз як тараф ба сифати ҳудои офтоб ва аз тарафи дигар ба сифати баамалбарорандаву нигоҳдорандай шартномаҳо, муносабатҳои сулҳҳоҳо, амалҳои неки мутакобила ва дӯстии бародарона шинохта шудааст. Инчунин, ў ба сифати созанди муҳити иҷtimoi, нигоҳдорандай мезъерҳои инсонӣ ва беҳкунандай зиндагии инсонҳо эътироф гардидааст.

Аз гуфтаҳои боло ҷунин бармеояд, ки изади Мехр яке аз бузургтарин изадон дар аҳди Зардушт буда, барои осоиштагиву беҳбудии зиндагии мардум ҳамеша талош меварзид, тамоми сарзамиҳои сарварӣ мекард, муносабатҳои дӯстонаро байни шахрҳо, минтақаҳо

даурӯҷ», «Мехрғиреб» ва «Мехрозор» омада, маъни «дӯрӯѓӯѓӣ ба Мехр»-ро дорад ва шахсе эътироф мегардад, ки ў паймонҳои монандӣ доданд. Дар ин давр нахуст барои бастани паймон (шартнома) тарафҳо онро ба таври шифоҳӣ иброз менамуданд, ки инро гуфткор - паймон ва сипас бо фиշурдани даст (дасти ҳамдигарро гирифтган) онро басташуда (яъне, расмӣ) мегардонданд, ки инро даст - паймон номидан мумкин аст. Дар фаргарди IV, баҳши дуюм (В)-и «Вандидод» гуфтаҳои фавқуззикр тасдики ҳудро ба таври зайл мейбанд: «Касе, ки гуфткор - паймонро танҳо гуфткоре биандорад, бояд онро ба даст - паймон дигарун қунад ва баҳрои даст - паймонро бидиҳад». Ҳамзамон, аз ин бармеояд, ки пас аз бастани шартнома тарафҳо ба ҳуд ҳудадориҳоро қабул намуда, баҳри иҷроиши он талош меварзidaанд. Дар замони мусир низ пеш аз бастани шартнома онро тарафҳо дар доираи мулокотҳои дучониба ва ё бисёрҷониба ҳуд ба таври шифоҳӣ баррасӣ намуда, дар охир ҳайатҳои расмӣ бо гузаштани имзо ва фиշурдани даст онро басташуда эътироф менамоянд ва дар заминai он соҳиби як катор ҳуқуқу ҳудадориҳое мегарданд, ки дар шартнома зикр гардидааст ва ин амалҳо ба паймонҳои қаблан зикршудаи авастой ҳамонандӣ доданд.

Бояд қайд намуд, ки фасли чаҳоруми Вандидод ба нағудҳои аҳди паймон ва гу-

бандал дур қунад зи ҷашми у нур ҳушу гӯш аз у рубояд...».

Масъалаи дигаре, ки дар Авасто дарҷ ёфтааст, ин даъват намудани роҳбарони минтақаҳо, шахрҳо ва кишварҳо чихати баррасӣ намудани масъалаҳои мушаҳҳас ба ҳисоб меравад. Дар яснаи 8 (к.7)-и Авасто омада: «Инак ман - Зардушт - сарони ҳонумонҳову рустоҳову шаҳрҳову кишварҳору барангезам, ки ба дини аҳурии зардуштӣ биандешанду сухан гӯянд ва рафткор қунанд». Ин масъала, ҳамзамон тасдики ҳудро дар кардаи 9 (к. 41) Михр айшти Авасто мейбад.

Дар замони Зардушт муносабатҳои дипломатӣ бештар ҳусусияти ҳалқӣ додшанд ва дар сурати аз ҷониби шахс шикастани гуфткор - паймонҳои монандӣ доданд, ки онҳо дар шаклҳои гуногун ба амал бароварда мешуданд. Шакли аз ҳама маъмул баҳрои ба ҷониби шахс шикастани гуфткор - паймонҳои монандӣ доданд, ки онҳо дар шаклҳои гуногун ба амал бароварда мешуданд.

Дар умум метавон гуфт, ки ҳанӯз сеюним-ҷор ҳазор сол қабл дар сарзамини тоҷикон муносабатҳои байналмилалӣ ҷой доштанд, ки онҳо дар шаклҳои гуногун ба амал бароварда мешуданд. Шакли аз ҳама маъмул баҳрои ба ҷониби шахс шикастани гуфткор - паймонҳои монандӣ доданд, ки онҳо дар шаклҳои гуногун ба амал бароварда мешуданд. Шакли аз ҳама маъмул баҳрои ба ҷониби шахс шикастани гуфткор - паймонҳои монандӣ доданд, ки онҳо дар шаклҳои гуногун ба амал бароварда мешуданд.

Некрӯз САФАРЗОДА
денишҷӯи соли 5 (МБХ)

намоянд, пас ҷунин масъалаҳои ҳазораи II-и т. м. Шурӯи ҳуҳансолон мавриди ҳаллу фасл қарор медод.

Воқеан, аз сарҷашмаҳои таъриҳӣ ва асаҳрои илмиву тадқикотӣ нишонаҳои ҳуқуқи байналмилалиро дар аҳди Зардушт, Курӯш, давлатҳои Сосониёну Сомониён ва дигар давлатҳои тоҷикнишин пайдо намудан мумкин аст, ки ин тадқикоти маҳсуси илмиро талаб менамояд ва дар доираи як мақола имконияти ҷо додани ҳамаи он нишонаҳои гуногун ба ҷониби шахс шикастани гуфткор - паймонҳои монандӣ доданд, ки онҳо дар шаклҳои гуногун ба амал бароварда мешуданд.

ҲАФТАИ ИЛМ

(АЗ ҶАРАЁНИ)

Ҳамасола дар Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дар доираи «Ҳафтаи илм» конференсияи ҷумхуриявии илмию назариявии ҳайати устодону кормандон ва донишҷӯёни ДМТ баргузор мегардад. Конференсияи ҷумхуриявии илмӣ-назариявии ҳайати устодону кормандон ва донишҷӯёни ДМТ имсол ба як қатор ҷашнҳо ва ҷорабинҳои муҳимми давлатӣ рост омад, аз он ҷумла Даҳсолаи байналмилалии амал «Об ба-

рои рушди устувор, солҳои 2018-2028», «Соли рушди сайёҳӣ ва хунарҳои мардумӣ», «140-солагии зодрузи Қаҳрамони Тоҷикистон Садриддин Айнӣ» ва «70-солагии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон».

Конференсияи ҷумхуриявии илмӣ - назариявии ҳайати устодони факултети ҳуқуқшиносӣ кори худро аз 20-уми апрели соли 2018 оғоз намуда, тибқи накшা то санаи 27-уми апрел идома ёфт.

ДАР ФАКУЛТЕТ

КОНФЕРЕНСИЯИ АПРЕЛӢ)

Тибки барномаи тахиягардида дар факултети хуқуқшиносӣ дар 11 баҳш 150 маърӯзаи устодон ва 249 маърӯзаи донишҷӯён шунида шуданд.

Аз маърӯзахои устодон ва донишҷӯён бармеояд, ки мақсади гузаронидани конференсияи илмӣ-назариявӣ ин баррасӣ намудани масъалаҳои мубрам ва ҳалли проблемаҳои ҳалталаби соҳаҳои хуқуқ ба ҳисоб меравад.

Маврид ба зикр аст, ки ташкил ва гузаронидани конференсияҳо таҳти назорати бевоситаи декани факултет, номзади илмҳои хуқуқшиносӣ, дотсент Раҳмон Д.С. ва муовини декани факултети хуқуқшиносӣ оид ба илм ва робитаҳои байналмилаӣ н.и.х., дотсент Абдуллоев П.С. сурат гирифт.

Тахияи
Парвиз АБДУЛЛОЗОДА

ТАЬМИНИ ОБИ ТОЗАИ НҮШОКЙ ЯКЕ АЗ ҲАДАФҲОИ ДАҲСОЛАИ БАЙНАЛМИЛАЙ

Мадина МИРЗОЗОДА
мутахассиси пешбари
Вазорати адлияи ҶТ

Дар шароити имрӯза яке аз масъалаҳои муҳимми сатҳи ҷаҳонӣ таъмини дастрасии аҳолӣ ба оби тозаи нүшокӣ ба хисоб меравад. Дар айни замон норасоии оби тозаи нүшокӣ ба ҷони ҷандин миллион нафар аҳолии ҷаҳон таҳдид менамояд. Озмонишиҳо нишон медиҳанд, ки дар ҷандин давлатҳо аз норасоии оби тозаи нүшокӣ аҳолӣ (махсусан қӯдакон) ба ҳалокат расида истодаанд. Ин ҳолат албатта нигаронкунанда аст. Зарур аст, ки кулли давлатҳо оид ба аз байн бурдани ин таҳдид ҷораҳои муасир андешанд. Ҷумҳурии Тоҷикистон низ дар ягон мавриди оид ба ин масъала бетараф намеистад ва баҳри таъмини дастрасии аҳолии қураи замин бо оби тозаи нүшокӣ ҷораҷӯи менамояд. Гувоҳи ин гуфтаҳо ташабbusҳои пайдарҳами Пешвои муаззами миллиат, муҳтарам Эмомалий

Рахмон мебошанд, ки ба масъалаи таъмини дастрасӣ ба оби тозаи нүшокӣ равона гардидаанд.

Асосгузори сулҳо ваҳдати миллий-Пешвои миллиат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалий Рахмон дар яке аз баромадҳояш дар ичлоисия 65-уми Мачмай умумии Созмони Милали Муттаҳид иброз доштанд, ки дар Тоҷикистон, ки қарib 60 фоизи заҳираҳои оби минтақа ташаккул мейбанд, дар давоми 30 соли охир аз 14 ҳазор пиряҳ зиёда аз 1000 пиряҳ аз байн рафтааст. Тибқи таҳлилҳои мутахассисон то соли 2025 беш аз сеяки аҳолии қурраи Замин аз нарасидани об танқисӣ ҳоҳад қашид ва то соли 2050 аҳолии сайёра имконияти пурра таъмин намудани талаботи ҳудро ба об наҳоҳад дошт.

Воқеан дастрасии аҳолӣ ба оби тозаи нүшокӣ имкон медиҳад, ки сиҳатии аҳолӣ таъмин гардида, соҳаҳои мухталифи ҳаётӣ ҷамъияти рушд намоянд. Аз ин рӯ, тамоми

аҳолӣ, давлатҳои ҷаҳон, ташкилотҳои миллию байналмилалиро зарур аст, ки дар якҷоягӣ фаъолият намуда, баҳри бартараф кардан таҳдидҳо барои камшавии заҳираҳои оби тозаи нүшокӣ ҷораҳо андешанд.

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо ҷалби соҳибкорон ва ташкилотҳои байналмилалий қисм ба қисм аҳолии дехотро низ ба оби тозаи нүшокӣ таъмин карда истодааст. Ин ҳолат аз он гувоҳӣ медиҳад, ки ҳукумати мамлакат баҳри таъмини аҳолӣ бо оби тозаи нүшокӣ пайваста тадбирҳои самаранок андешида истодааст.

Аз тарафи Ҳукумати ҟТ дар баҳши таъмини аҳолии мамлакат бо оби тозаи нүшокӣ «Барномаи беҳтар намудани таъмини аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо оби тозаи нүшокӣ барои солҳои 2007-2020» қабул гардидааст, ки бевосита барои бартараф намудани камбуҷидҳои ҷойдошта ва

Сафермои ХОНЗОДА
мутахассиси пешбари
Вазорати адлияи ҟТ

таъмини мӯтадили аҳолӣ ба оби тозаи нүшокӣ равона шудааст. Ин барномаи бо қарори Ҳукумати ҟТ аз 2-юми декабри соли 2006, таҳти № 514 тасдиқ гардидааст. Дар во-бастагӣ бо барномаи мазкур давра ба давра камбуҷидҳои соҳаи таъмини дастрасии аҳолӣ ба оби тозаи нүшокӣ бартараф гардида истодаанд.

Бешубҳа таъмини оби тозаи нүшокӣ, ки ба талаботҳои стандартҳои давлатӣ ҷавобӣ мебошад, инкишофи минбаъдаи тамоми соҳаҳои ҳаётан муҳимми давлат (сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ)-ро имконпазир мегардонад. Аз ин рӯ, андешидани ҷораҳои муассир дар баҳши таъмини оби тозаи нүшокӣ муҳим ва саривактӣ мебошанд. Боварии комил дорем, ки оғози даҳсолаи навбати ба таъмини дастрасии аҳолӣ бо оби тозаи нүшокӣ мусоидат ҳоҳад кард.

МУҲИМТАРИН ХИСЛАТҲОИ ҲУҚУҚШИНОС

Дар замони имрӯза соҳиби қасби ҳуқуқшинос гаштан шараф ва ифтиҳори ҳар як донишҷӯ ва ё фарди муайян буда, дар як мавриди масъулиятноктарин қасб ба шумор меравад. Барои сазовор гаштан ба ин пешаи пуршараф донишҷӯёнро зарур аст, ки якчанд мархилаҳои муайянро паси сар намоянд. Зоро дар урғият мегӯянд: «тилло ба навы олӣ табдил ёфтанд, аввал аз дами оташ меғузарал». Бинобар ин, хостем доир ба якчанд хислатҳои муҳимтарин, ки ҳар як ҳуқуқшиносро мебояд аст доро бошад, андешаронӣ намоем. Аслан шаҳси ҳуқуқшиносро бояд дар даврони донишҷӯяш сифатҳои қасбии ҳуқуқшиносро дар ҳуд тарбия намояд. Боре аз Лукмони Ҳаким пурсиданд, ки «мо меҳоҳем моҳири қасби ҳуд бошем ва моро ҷӣ мебояд кард? Ҷуфт ба назди қасби ҳуд равед то аз он нозукиҳои қасбатонро омӯхта бошад». Ин андешаҳо бесабаб нестанд, ҷонки бе устод ва ё ба қавли дигар бе «инсони идеалий» шаҳс наметавонад моҳири қасби ҳуд бошад. Барои аз ҳуд намудани хислатҳои накӯи ҳуқуқшинос пайравӣ ба устодони таҷрибанок ва донишманд мебояд. Аз ин рӯ, ҳар як фарди ҳуқуқшиносро мебояд, ки дорои хислатҳои зерин бошад:

1. Сатҳи баланди донишҳои қасбӣ. Ҳуқуқшиносро зарур аст, ки аввалин донишҳои соҳавии ҳудро мукаммал гардонад, конунгизориро ҳуб аз ҳуд ва дарк намояд, мағҳумҳои ҳуқуқиро сарфаҳам рафта тавонад. Бе донистан Конунҳо ва дигар саҳадҳои меъёрий ҳар як суханронии ҳуқуқшинос беасос ҳисобида меша-

вад.

2. Ҳиссияти бошиддати адолат. Тавонони таъмини адолат бештар ба шаҳси ҳуқуқшинос тааллук дорад. Ҳар як ҳуқуқшиносро зарур аст, ки дар вучуди ҳуд ҷониши ҳиссияти адолатӣ аз рӯзҳои аввали фаъолияти қасбӣ тарбия намояд.

3. Инсондӯстӣ. Бештарни фаъолияти ҳуқуқшинос дар ҷомеа бо инсон алоқамандӣ дорад. Ҳамаи қӯшишҳои мо баҳри ҳифзи ҳуқуқу озодӣ инсон ва шаҳрванд равона карда шудаанд. Ҳифзи ҳуқуқу озодӣ инсон ва шаҳрванд вазифаи давлат, мақомоти давлатӣ, шаҳсони мансабдор, ҷомеа ва фарди алоҳидӣ аст. Бинобар ин, дар фаъолияти ҳуд месазад, ки ба инсон ва ҳуқуқу озодӣ ў эҳтиром гузашта, пайи сидкан иҷрои ҳудадориҳоямон бошем.

4. Принципиалий ва дурусткор будан. Ин хислат имконият медиҳад мақоми ҳудро дар байни ҷомеа бо як ҳиссияти маҳсус ишғол намоем. Айнан, дурусткор будан шаҳси ҳуқуқшиносро сазовори обрӯ ва ӯзбии маҳсус мегардонад.

5. Фаъолнок будан дар корҳои ҷамъияти. Иштирок намудани дар корҳои ҷамъияти нишонаи маҳсуси ҳуқуқшинос аст, ҷонки ин хислат имконият медиҳад, ки шаҳс аз пешравиҳо, ободониҳо бетараф на бошад. Ҳамчунин, пайваста аз ҳабарҳои рӯи олам барҳӯрдор бошад ва аз вазъи сиёсиву ҳуқуқии ҳодисаҳои замони имрӯза иттилоҳ дошта бошад.

6. Сарфакории вакт. Қобилияти дуруст сарфа намудани вакт ин хислати

ҳатмии ҳуқуқшинос ба хисоб меравад ва ин нишонаи нуктасанҷ будан аст. Ҳар як қадами ҳуқуқшинос бояд бо истифода аз ҷониши ҳиссияти адолатӣ ҳудро ҷавобӣ мегуфташро таҳлил намуда, баъдан қиадаронӣ намояд. Бештар боадабона гуфтор намудани ҳуқуқшинос, имконияти зудтар пайдо намудани мавқеи ў буда, қалиди қушодани тамоми дарҳо ба хисоб меравад.

7. Қобилияти қиадаи дигаронро эҳтиром намудан ва ҳатогиҳои ҳудро ӯзбии ҳудадорӣ. Аксарияти ҳуқуқшиносон дар ин ё он соҳа фикронии ҳудро олӣ хисоб менамоянд ва қиадаҳои дигаронро ӯзбии ҳудадорӣ ӯзбии ҳудадорӣ додан намоҳонд. Дастирий намудани қиадаи дигарон ва зуд ислоҳ кардани ҳатогиҳои ҳуд, ҳуқуқшиносро як қадам пеш ба фаъолияти пурсамар мебарад.

8. Аз рӯи қоидҳо гуфтугӯи намудан (гуфтори кам). Пеш аз ҳама ҳуқуқшинос суханро бисёр дониста, бояд камгуфтор бошад ва ҳар як қалимаву ҷумлаи мегуфташро таҳлил намуда, баъдан қиадаронӣ намояд. Бештар боадабона гуфтор намудани ҳуқуқшинос, имконияти зудтар пайдо намудани мавқеи ў буда, қалиди қушодани тамоми дарҳо ба хисоб меравад.

9. Зебогии ботинӣ ва зоҳирӣ. Шарҳи ин хислат ҳам оддӣ ва ҳам душвор аст, зоро зебогии ботинӣ ва зоҳирӣ дар якҷоягӣ на ҳар инсон дорост. Аз ин рӯ, ҳуқуқшиносро мебояд аввали зебогии ботиниро дар ҳуд таҷассум намуда, ба зебогии зоҳирӣ диккати маҳсус дихад. Инҳо бе яқдигар вучуд дошта наметавонанд. Нишонаи зебогии ботинӣ ин аз зебогии зоҳирӣ далолат медиҳад. Маҳсусан, ҳуқуқшиносро зарур аст, ки дар баробари ҳудадорӣ додшани донишҳои фундаменталии

Шерзод САЛИМЗОДА
донишҷӯи соли 4

қасби ҳуд, инчунин ба пӯшидани сару либос, намуди берунаи ҳуд низ аҳамияти ҷиддӣ дихад.

10. Муҳокимарон будан. Аслан муҳокимаронӣ ба ин ё он масъала яке аз хислатҳои ҳуқуқшинос ба хисоб меравад. Ин имконият медиҳад, ки ҳакқу ҳуқуқи ҳудро ҳимоя намоед. Бештар вакт раванди ҳудадорӣ асоснок ва тибқи ин ё он санади даҳлдор анҷом дода шавад.

Дар асоси ин гуфтаҳо ҳуқуқшинос ба хисоб имконият медиҳад, ки мавқеи қасбии ҳудро ҳуб ишғол намоем ва дар таҷриба ба саҳлангорӣ роҳ надижем. Инчунин, мо метавонем пеш аз ҳама эҳтиром ва риояи ҳуқуқу озодӣ инсон ва шаҳрванд, баробарии ҳама дар назди конун, инсондӯстӣ ва монанди инҳоро таъмин намоем.

Салим ХАИТОВ
донашчүй соли 4 (ФХХ)

СОДИРШАВИИ ЧИНОЯТ ДАР БАЙНИ НОБОЛИГОН ВА ҶАВОНОН

Яке аз масъалахи бисёр мубрам, ки дар хаёти чомеа чой дорад, даст задани ноболигон ва ҷавонон ба кирдорхой зидди ҷамъиятӣ, яъне ҷиноят ба хисоб меравад. Тибки талаботи моддаи 86-и Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон «шахсоне ноболиг эътироф мегарданд, ки дар вакти содир намудани ҷиноят синни ҷордаҳсолагиро пур кардаанд vale ба синни ҳаждаҳсолагӣ нарасидаанд». Боиси таасусуф аст, ки ноболигон ва ҷавонон ба чой он ки ба андӯхтани илму маърифат, одобу ахлок машғул шаванд, баръакс вақти пурарзиши худро дар марказҳои компютерӣ ё марказҳои дилхушӣ сарф мекунанд, ки дар ҷатнича аз мактабу дошишомӯй қафо мемонанд ва ин метавонад яке аз омилиҳои содиршавии ҷиноят гардад. Шояд сабаби болоравии шумораи ҷиноятҳо аз тарафи ноболигон ва ҷавонон дар баъзе маҳалҳои ҷумҳурӣ ин пеш аз ҳама дар ҳолати паст қарор доштани корҳои инфиродӣ, дар сатҳи зарурӣ ба роҳ намондани иҷроиши талаботи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд”, нокифоя будани таълиму тарбия дар муассисаҳои таълимиӣ, ба таҳсил фаро нигарифтани ноболигон баъди ҳатми таҳсили миёна умумии асосӣ, зиёд гаштани марказҳои компютерӣ ва интернет-кафеҳо, бетарафӣ зоҳир намудани волидон, омӯзгорон ва ахли чомеа дар таълиму тарбияи насли наврас бошад, ки метавонанд оқибатҳои ногуворро ба бороваранд.

Вақте ҷиноят аз тарафи ноболиг содир мешавад ва дар ҷатнича нисбати ў ҷороҳои ҳуқуқӣ-ҷиноятӣ, яъне ҷазо дар намуди маҳрум соҳтан аз озодӣ татбиқ карда шавад, пас дар ҷунин ҳол, баъди адои воеии ҷазо чӣ тавр метавон аз ин шаҳс ояндаи хубу некро интизор шуд. Агар ба таҳлилҳои омории солҳои қаблӣ назар афканем, содиршавии ҷиноят танҳо аз ҷониби ноболигон дар соли 2009, 563 арад, соли 2010, 519 арад, 2011, 546 арад,

2012, 625 арадро ташкил медиҳад. Мутаассифона, ин шумора аллакай дар соли 2013 дар байни ноболигон ва ҷавонон ба 4898 арад ва дар соли 2014 бошад ба 5341 арад расидааст. Танҳо дар 6 моҳи соли 2017 аз тарафи ноболигон 339 ҳолати ҷиноят ба қайд ғирифа шудааст, ки нисбат ба ҳамин давраи соли 2016, 71 ҳолат кам мебошад.

Ҷатниҷаҳои таҳлилҳои оморӣ нишон медиҳанд, ки аз ҳама бештар дар байни ноболигон ҷиноятҳои дар моддаҳои 110 (қасдан расонидани зарари вазнин ба саломатӣ), 139 (харакати зӯроварии дори ҳусусияти шаҳвонӣ), 201 (муносибати ғайриқонунӣ бо воситаҳои нашъадор ё моддаҳои психотропӣ), 244 (дуздӣ), 247 (қаллобӣ), 248 (форатгарӣ), 237 (авбоӣ) ва 249 (роҳзанӣ)-и Кодекси ҷиноятии ҶТ дид мешаванд.

НАҚШИ СУД ДАР ЗАМОНИ СОМОНИЁН

Давлати Сомониён дар ҷатниҷаҳи муборизаи дуру дарози ҳалқи тоҷик бар зидди арабҳо ба вучуд омада буд. Ҳадафи асосии ҷунин муборизаҳо ин истиқлолияти миллӣ маҳсуб меёфт. Маъҳазҳои таъриҳӣ аз он ғувоҳӣ медиҳанд, ки ҳалқи тоҷик барои расидан ба мақсади гузаштаи худ муборизаҳои шадидро дар минтаҷаҳои гуногун аз сар гузаронидааст. Сомониён баъди расидан ба ҳадафи худ давлати феодалии исломии на танҳо тоҷикон, балки Шарқро бунёд намуданд. Ҳукмронии сулолаи Сомониён солҳои 819-999-ро дар бар мегирад, ки ҳудуди Мовароуннаҳру Ҳурсонро фаро мегирифт. Ба он намояндай сулолаи Сомониён Аҳмад ибни Асад асос гузашта аст.

Айомуддин ҲИКМАТУЛЛОЕВ
донашчүй соли 2-юм (ИДХ)

муҳлат таъйин мешуданд.

Ҳуқуқи давлати Сомониёнро меъёроҳои динӣ, ки асосҳои соҳтори давлатӣ, ҷамъиятӣ, мақоми ҳуқуқии шаҳс, тартиб ва ташкили фаъолияти ҳокимияти давлатиро муайян мекарданд, ташкил мебод. Давлати Сомониён ва умуман давлатҳои асири миёнагии Осиёи Миёна дори қонуни таълимиатӣ науда, вазифаи онро қонуни қоидҳои шариат иҷро мекард. Ҳокимияти давлатӣ дар давлати Сомониён асоси худро аз қудрати Ҳудованд мегирад.

Девони қозӣ яке аз мақомотҳои босалоҳияти замони Сомониён маҳсуб ёфта, муносибатҳои ҷамъиятӣ, аз ҷумла муносибатҳои гражданиӣ, оилавӣ, ҷиноятӣ ва дигар қазияҳои бавуҷудомадаро баррасӣ ва ҳаллу фасл мекард. Дар давлати Сомониён соҳаи ҳуқуқ ба маънои имрӯзааш вучуд надошт, vale мавҷудияти меъёроҳои ҳуқуқӣ, ки муносибатҳои сифатан яхелаи ҷамъиятиро танзим менамуданд, аз он шаҳодат медиҳанд, ки ҳуқуқ дорои меъёроҳои зиёди соҳавӣ буд.

Дар ислом се шарти исботи судӣ: иқори айбордешаванда, баёнати шоҳидон ва қасам ба инобат гирифта мешуд. Доираи шоҳидон ҳеле танг буд. Ҳар як парварда дар он замон мавриди баррасӣ қарор мегирифт, ки ин шаҳодат аз низоми судии тараққикаarda медод. Ҳамин тарик, гуфтан мумкин аст, ки аз давраи Сомониён ва то ҳукмронии Манғитиён ҳамаи давлатҳо дар сулолаҳо дар Осиёи Миёна дини исломро ҳамчун дини давлатӣ ва шариатро ҳамчун асоси идоракунии давлату ҷамъият эътироф мекарданд.

Дубровина Юлия Яковлевна
студентка 4-го курса
ФГБОУ ВО «Саратовская
государственная
юридическая академия»

На сегодняшний день в условиях трудной геополитической ситуации и развивающегося глобального экономического кризиса защита экономических интересов выступает основным приоритетным направлением в политике государств в ущерб экологической справедливости, служащей гарантом защиты прав человека. В основном это проявляется в ненадлежащем регулировании на международно-правовом уровне вопросов в области охраны окружающей среды. По мнению Бринчука М.М. главным фактором отрицательного воздействия на состояние окружающей среды является экономическое развитие. Таким образом, можно говорить о конфликте экономических и экологических интересов в рамках международной деятельности государств.

Данное утверждение порождает ряд теоретических и практиче-

СООТНОШЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКИХ И ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА

тических проблем:

Во-первых, конфликт между международным экологическим правом и международным экономическим правом предопределяет необходимость создания «точек соприкосновения» двух отраслей посредством экологизации норм международного экономического права, без чего сам экономический рост не будет осуществим. Развитие международных экономических отношений должно быть связано с основными принципами экологического права, такими как: защита экологических прав человека, охрана окружающей среды, обеспечение экологической безопасности, рациональное использование природных ресурсов. Важно отметить, что вышеуказанные принципы, на наш взгляд, должны занять высшую ступень в иерархии всех основных принципов международного права.

Нельзя не отметить также и проблему экологической безопасности. Она достигается путем подготовки и проведения системы профилактических мер, планирования, прогнозирования, которые предусматривают минимум неблагоприятного воздействия природы и технологических процессов ее освоения на здоровье и жизнедеятельность людей при сохранении показателей экономического роста.

Из этого следует, что путь к экологической безопасности лежит через сохранение не нарушенной хозяйственной деятельностью территории, которая является основным способом восстановления естественной природной среды. Экологическая безопасность требует координированной работы всех участников международного сообщества. Так, необходимо создать международный механизм противодействия разрушению природной среды и сохранения того, что осталось. Помимо этого, необходимо выработать систему сбора, накопления и выдачи информации по всему спектру экологических проблем, систему природоохранного воспитания, систему финансирования.

В настоящее время существует ряд межправительственных и международных неправительственных организаций (ЮНЕП, МСОП и др.), чья деятельность направлена на осуществление природоохранных мероприятий. Однако результаты их работы нельзя назвать достаточными, чтобы в полной мере разрешить конфликт экономических и экологических интересов, так как вся их деятельность носит эпизодический характер. К примеру, ЮНЕП, созданный как программа ООН в 1972 г., создает и финансирует нечастные международные проекты,

такие как программа развития солнечной энергии, программа охраны болотистых местностей Ближнего Востока в 2001 г. и т.д. Т.е. постоянная, непрерывная работа по сохранению окружающей среды не ведется. Кроме этого, экологическая безопасность, как показатель воздействия хозяйственной деятельности на состояние окружающей среды, не выступает целью рассматриваемых организаций.

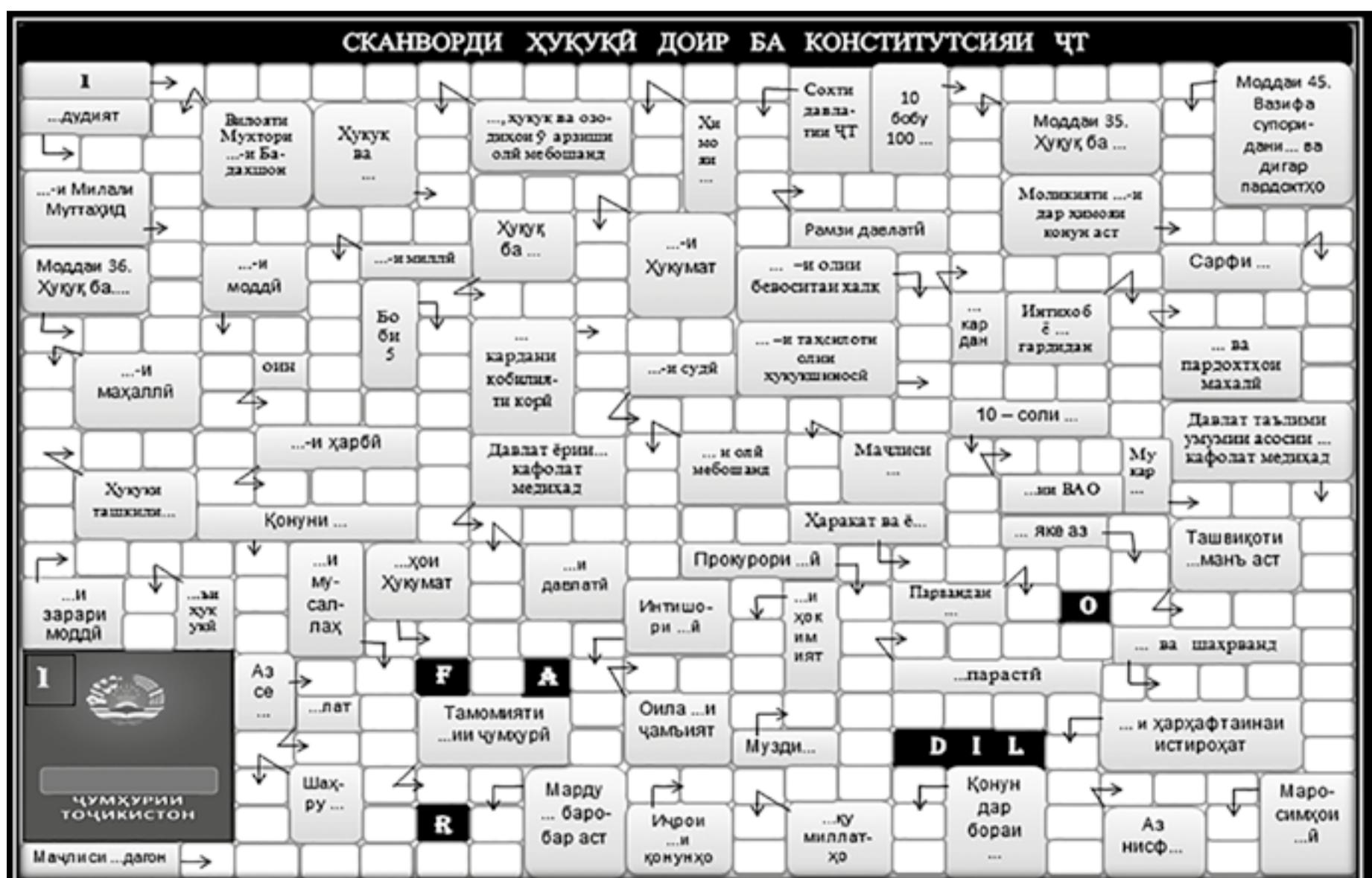
Далее нужно отметить отсутствие международно-правовой ответственности за вред, нанесенный окружающей среде в результате осуществления экономической деятельности. По нашему мнению международно-правовая ответственность должна реализовываться в любом случае, даже если члены мирового сообщества не применили меры принуждения. Меры принуждения не являются формой ответственности за ущерб, причиненный экологии, они представляют собой правоотношения, возникающее лишь в том случае, если государство не возместит вред. Т.е. меры принуждения, по своей сути, являются формой реагирования государства, которая, в свою очередь, не обязательна для них. На сегодняшний день все еще не создана Конвенция ответственности государ-

Магомедова Элина Гаруновна
студентка 4-го курса
ФГБОУ ВО «Саратовская
государственная
юридическая академия»

дарств, которая закрепляла бы институт международно-правовой ответственности. Идея создания данного документа берет свое начало в 1953 году, однако дискуссия о кодификации продолжается уже более шестидесяти лет.

Подводя итог всему вышеуказанному, можно прийти к выводу о том, что главной целью природоохранных мер, касающихся экономической деятельности, принимаемых мировым сообществом должно стать предотвращение вреда окружающей среде. Необходимо закрепление экологического приоритета над любыми экономическими интересами, что должно выражаться в отказе от избыточного потребления ресурсов и энергии и обращении к социально-экономической концепции антироста, предполагающей переход мирового сообщества в целом к экологически ориентированной экономике.

ТОЧИКИСТОН САРЗАМИНЕСТ ДИДАЙ

(Ба муносибати эълон гардидани соли 2018 – Соли рушди сайёҳӣ ва хунарҳои мардумӣ)

Точикистон сарзаминаст, ки бо вучуди доштани қаламрави хурди чӯрофӣ дорои маҳзани бузурги табӣ аст. Албатта, ин ганчинаи ноёби кишвари азизи мо аз нефту газ не, балки аз манзараҳои дилғиреб, боду ҳавои дилошӯб, ҷашмаҳою рӯдҳои мусаффо, кӯҳҳои сарбафалакрасида, дарраҳою таллу теппаҳои мафтункунанда иборат аст.

Точикистон дорои табииатест, ки дилҳоҳ шахсро ба ҳуд мафтун менамояд: назар афқандан ба қӯҳҳои баланд, ошомидани оби соғу зулол аз ҷашмаҳои мусаффо, ба гӯш расидани нағмаи булбулон, нағас қашидани накҳати гулҳои баҳорӣ, мушоҳиди вазиши нағми боди қӯҳсорон, навозинши дилғиреби ҷашмасорон, дода андӯхтан ба резиши майдаборон, гаштугузор намудан дар таллу теппаҳои сабзапӯш ва умуман зистан дар ҷунин табиат ба руҳу ҷони қас ҳаловати хосса баҳшида, дар замари шаҳс хисси зебону зебоипарастиро густариш медиҳад.

Ҳар шахсе, ки ҳадди ақал як маротиба аз ҷунин манзараҳои дилрабову шайдокунандай Точикистони маҳбуб дидан кардааст, аз боду ҳавои соғу беғубораш нағас қашидава аз ҳама муҳим, агар аз обҳои мусаффояш боре ошомидава, яқин ба ин сарзамини биҳиштӣ

дил боҳта, майли дубораву садбора аз ин ганчина баҳра бурданро орзу менамояд.

Аз ин рӯ, моро мебояд ба ҷарои муаррифӣ намудан ва ба ҷаҳониён ошно намудани ин кишвари зебову дилоро қӯшиш ба ҳарҷ дихем. Бо ин мақсад санаи 22 декабря соли 2017 Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомали Рахмон дар Паёми ҳуд ба Мачлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2018-ро “Соли рушди сайёҳӣ ва хунарҳои мардумӣ” эълон намуданд, ки ҳадаф аз он ба ҷаҳониён шиносонидани сарзаминаст ва хунарҳои мардумии тоҷикон, рушди туризм дар минтақа ва ҷалби сайёҳони ҳориҷӣ ба ин диёри дилрабо мебошад.

Албатта, дар арафаи омезиши фарҳангту тамадунҳо ва ҷаҳони ҷаҳониашавӣ ин икдом саривактӣ ва бар нағфи кор ҳоҳад буд. Ҷонки мушоҳидоҳои солҳои оҳир гувоҳанд, ки таваҷҷӯҳи мардум, алалхусус ҷавонон ба фарҳангги бегона зиёд ба назар мерасад ва ин ба оқибатҳои ноҳӯш оварда расониданаш аз эҳтимол дур нест. Эҳёи хунарҳои мардумӣ ва рушди онҳо заманае барои дарки масъулиятшиносиро дар вучуди ин қишири ояндабадости ҷомеа бедор намудан аз аҳамият ҳолӣ наҳоҳад буд.

Рушди сайёҳӣ низ яке аз василаҳои бисёр муҳим дар самти муаррифии Тоҷикистони азиз ба ҷаҳониён ҳоҳад буд, зеро ҳар як сайёҳе, ки аз ҳориҷ ба қишивари мо қадам ранҷа намуда, аз фаҳангту та-

мадун ва аз табииати дилғирибии қишиварамон баҳра мегирад, албатта пас аз бозгашташ ба ватани ҳуд таассурути бардоштаи ҳудро ба дигарон нақл намуда, ба онҳо тавсия медиҳад. Инҷунин, рушди туризм ва дар сатҳи ой қарор додани он барои густариши иқтисодиёти қишивар таъсири мусбӣ ҳоҳад гузошт.

Бо дарки ин масъулиятаи дастирии бевоситаи сиёсати пешгирифтаи Сарвари давлат ҳалқи меҳнатдӯсту шарифи тоҷик қӯшишҳо ба ҳарҷ дода истодаанд. Дар ин самти қӯшишҳои бевоситаи Пешвои миллат басо назаррасанд. Аз он ҷумла, таъсиси Кумитаи рушди сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва аз як катор андозҳо озод нағудани шаҳсоне, ки ба рушди ин соҳа саҳмгузоранд, исботи гуфтаҳои болост.

Аз рӯҳои аввали эълон гардидани соли 2018 – Соли рушди сайёҳӣ ва хунарҳои мардумӣ мо натиҷадиҳии ин икдомро мушоҳид намуда истодаем. Сафед-дара яке аз мавзъҳои дидани ва зебои қишивар аст, ки ҳамасола ба ин мавзӯз таъодди зиёди сайёҳон аз қишиварҳои дурӯзӣ наздиқ ташриф меоваранд. Аммо бо баробари эълон нағудани Соли рушди сайёҳӣ ва хунарҳои мардумӣ ва таъмири

Валиҷон ДАВЛАТОВ
донишҷӯи соли 3

бозсозии ин мавзеи барфпӯши аҳамияти сайёҳидошта, таъодди сайёҳон дучанд гардид.

Имрӯзҳо дар тамоми қаламрави қишивар корҳои ободонӣ дар самти рушди сайёҳӣ босуръат идома доранд. Аз ҷониби соҳибкорон ин икдом дастирии ҳудро ёфта истодааст, ки мо натиҷаи онро аз комат афроҳтани бинохову иншоотҳои таъиноти сайёҳидошта метавонем мушоҳид намоем.

Бо боварии комил ва умеду орзухои нек гуфтаниям, ки мардуми шарифи Тоҷикистон барои дастирии сиёсати пешгирифтаи Пешвои миллат аз як гиребон сар бароварда, аз самими қалб мекӯшанд, то дар рушду нумӯзи қишивари азизу маҳбубамон саҳмгузор бошанд ва бо хунарҳои вољои мардумӣ дикқати ҳазорон сайёҳонро ба ин қишивари офтобруя ҷалб намоянд.

БАРОИ ҚИШТИЕ, КИ МАЪЛУМ НЕСТ КУЧО МЕРАВАД, БОДИ МУВОФИҚ МАҶНО НАДОРАД

Ҳадаф, мақсад, маром, ният! Силсилаи ин қалимаҳо ба ҳрои ҳамагон ошно ҳасту шояд борҳо ба доштани ҷунин ва соти пешбарӣ зиндагӣ таъкиду насихатҳо шунидаед. Аммо боре нишаста сари ин мавзӯз ба таври ҷиддӣ андешидаед?! Ҷист он ҳадаф, ки накше дорад дар ҳаётин инсоният ва ҷарои қадр ба доштани он дар зиндагӣ таъкид карда мешавад, ки ҳоянд он инсонҳои ҳадафманд ва тафовути онҳо аз инсонҳои бехадаф дар ҷист?! Ин силсилаи саволҳоро метавон дашвом дод. Ростӣ, саволҳои мазкур аввалин бор пас аз хондани ҷумлаи зер дар саҳифаи аввали як рӯзнома ба саром омада буду маро ба дуриҳои дур, ба ҳикмати оғариниши дунё, ба таърихи башар, ба дарёғти рози пирӯзии инсонҳои муваффаки таъриҳи бурданӣ, ки он ҷумла ҷунин аст: “Барои қишитие, ки маълум нест кучо мераవад, боди мувоғиқ маҷно надорад”. Ҳадафи ҷумлаи мазкурро сараввал нафаҳмидам, аммо пас аз ҷустуҷӯҳо зиёд ва машваратҳои тӯлонӣ аз ҷониби устодон дарёғтам, ки ҳадаф аз ҷумлаи мазкур ҳуди ҲАДАФ будааст. Ҷумлаи зер инсонҳоро ба доштани ҳадаф дар зиндагӣ даъват мекунад. Дар асл, оғариниши замину замон ва қайхон бо ин ҳама бузургӣ ва ҳалқи ҷунин маҳлӯке чун инсон натиҷаи ҳадаф аст. Ҳар шоҳкорие низ дар ин дунё, ки дар зиндагии инсонҳои таҳаввули бузурге эҷод кардааст, маҳсули эҷоди инсонҳои ҳадафманд будааст. Ҳадаф аввалан, ба сурати як фикр дар

зехни инсонҳо- дунёи дарунии онҳо пайдо мегардад ва пайваста мекӯшад, то дар ҷаҳони моддӣ зоҳир шавад. Дар натиҷаи амалу ҳаракат, заҳмати инсонҳои ҳадафманд баъдан дар сурати лампай электронӣ, ки дунёро муనаввар месозад ё як телефони мобили, ки дурро ба наздик пайваст месозад, ё як қитоби нодир, ки зиндагии инсонҳоро ба сӯйӣ зебо, оромиши, ридроҳо тафӣр медиҳад, зоҳир мегардад. Байти машҳуре низ, ки миёни мардум маъмӯл аст, ба ҳамин маъност:

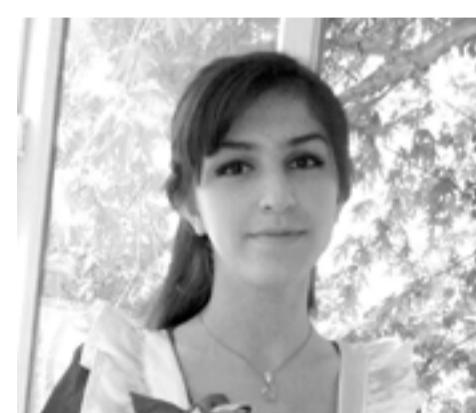
Зиндагӣ бе орзу шириన набуд,
Зиндагиро орзу шириන намуд.

Мурод аз қалимаи “орзу” ин ҳамон “ҳадаф” аст. Аммо барои он ки орзу ба ҳадаф табдил ёбад, дар миён амал, ҳаракат, қӯшиши инсонро тақозо мекунад. Зеро орзу бидуни амал ба дард намеҳӯрад ва орзу боамал ин ҳамон ҳадаф аст, ки зиндагиро зебо, ба қавли шоир “ширин гуворо” мегардонад.

Масъалаи нозуки дигар ин чост, ки инсонҳои бехадаф тамоми нобасомонӣ, номуваффакиятҳои зиндагии ҳудро ба сарнавишт, тақдир voguzor карда, аз ҷунин падиде ба номи “ман” ва “ҳадаф” foғiland. Аз ин чост, ки ба онҳо инсонҳои foғil nomguzor мешавад. Ҳатто миёни ҷунин инсонҳои ҷумлаҳои зер барои исботи номуваффакиятҳои ҳуд дар зиндагӣ маъмӯл аст: “Ба ман чӣ, Ҳудо наҳост”, “Дар тақдиру насибам набудааст”. Аммо набояд фаромӯш соҳт, ки инсонҳо тадбир мекунанд ва ҳадафгузорӣ мекунад. Ҳеч гоҳ масъулияти зиндагии ҳудро ба дӯши дигарон voguzor накунад, зеро ҳар гоҳ масъулиятро ба

ре ҳадафгузорӣ мекунад, ки дар озмун иштирок варзида, ғолибиатро ба даст орад. Заҳмат мекашад, пайваста мемомӯзанд мутолиаҳои тӯлонӣ мекунад ва дар озмун иштирок варзида, дар ивази қӯшишу заҳматҳои ҳуд ғолиби озмун мегардад ва сазовори шоҳҷоиза мешавад. Ин ҷо Ҳудованд болои ин ҷоиза муҳре мезандад ва онро “такдир” меномад. Рамзи пирӯзии мардони бузург, инсонҳои муваффаки таъриҳи низ ҳамин ҳадаф аст. Пас аз ҷустуҷӯҳо тӯлонӣ ин амро низ дарёғтам, ки агар инсон ҳадафҳои зиндагии ҳудро мукаррар созад ва барои амалиғадонии онҳо талош варзад, ҳуди воситаву имконот ва шароити мусоид фароҳам мегардад, то ин инсон ба ҳадафаш бирасад.

Инсонҳои ҳадафманд зиндагии ҳудро тарҳрезӣ намуда, ҷилави зиндагии ҳудро ба дастӣ ҳуд гирифтанд. Бо қишити ҳадаф ба дарёи зиндагӣ ворид мешаванд ва дар тӯғону обхезӣҳои он ғарқ намегарданд. Инсонҳои бехадаф бошанд, дар тӯғонҳои зиндагӣ ғарқ мешаванд ва ояндаи мубҳаму норавшан онҳоро фурӯ мебарад. Сарлавҳаи мавзӯз низ тасдики гуфтаҳои мазкур аст. Зеро, агар шумо зиндагиатонро барномарезӣ накунед ҳадафҳои ҳудро дар зиндагӣ мукаррар насозед, пас нағари дигар ин корро ба дӯш мегирад ва зиндагии шуморо бо ҳоҳиши ҳуд ва ба манғиатҳои ҳуд барномарезӣ мекунад. Ҳеч гоҳ масъулияти зиндагии ҳудро ба дӯши дигарон voguzor мекунад, зеро ҳар гоҳ масъулиятро ба

Фарзона АСОЕВА
донишҷӯи соли 2

дигарон месупоред ва дар бесаводӣ, нокомӣ ва номуваффакиятҳои зиндагии ҳуд атрофиёнро гунаҳкор мемонед, лаҷоми зиндагии ҳудро ба дастӣ дигарон месупоред.

Барномарезии зиндагии ҳудро ба дӯш гиред, ҳадафҳои зиндагии ҳудро муайян созед: ҳадаф аз донишгоҳ омадан, ҳадаф аз таҳсил, ҳадаф аз ғизо ҳӯрдан, ҳадаф аз варзиш намудан.... Барои бâzeho амалҳои мазкур корҳои рӯзмара менамоянд, аммо ҷунин нест. Ҳадафмандона иҷро кардан ин амалҳо зиндагии инсонро зебо мегардан. Набояд фаромӯш соҳт, ки инсонҳо нестанд, ки ҳадафҳоро бузург мекунанд, балки ин ҳадафҳоянд, ки инсонҳо бузург месозанд!!!

ФАРЗАНДХОНИЙ ВА ТАРТИБИ БАРРАСИИ ПАРВАНДАХО ВОБАСТА БА ОН

Парвиз АЛИЗОДА
адвокати маслихатхонаи
хуқуқии №1 н. Рӯдакӣ

Конунгузории Чумхурии Тоҷикистон вобаста ба фарзандхонӣ баҳри таъмини афзалиятноки ҳимояи хуқуқу манфиатҳои кӯдакон равона шудааст. Таҳти мағхуми манфиатҳои кӯдак пеш аз ҳама таъмини шароити мусоид барои инкишофи пурраи ҷисмонӣ, рӯҳӣ, маънавӣ ва ахлоқии кӯдак фахмида мешавад. Манфиати кӯдакро ҳаргиз ба маънои маҳдуд, яъне таъмини манфиатҳои моддӣ ва манзили фахмидан дуруст нест. Танҳо як ҳӯрӯндани пӯшонданӣ кӯдак низ барои инкишофи пурраи кӯдак кифоя нест. Зеро ҳар як кӯдак шахсияти нотакор мебошад. Асос он аст, ки кӯдак ҳама вақт таъсири хуби оила, муҳабати падару модарӣ ва ғамхориро ҳис карда, шахси бамаданияту ҳаматарафа пеш қадам

рин аз хуқуку уҳдадориҳои падару модарӣ нисбати ин кӯдак озод мешаванд.

Фарзандхонӣ нисбати кӯдакони ноболигӣ, яъне шахсони ба синни 18 солагӣ нарасида иҷозат дода мешавад. Дар ҳама маврид фарзандҳодӣ иҳтиёри мебошад. Шахс худаш муайян мекунад, ки киро ба фарзандхонӣ гирад. Фарзандхонӣ ду ва зиёда кӯдакон низ мумкин аст. Бо назардошти он ҳолат, ки ҳангоми фарзандхонӣ алоқаҳои хуқуқии кӯдаки фарзандхоншуда на

танҳо бо падару модари биологи -

худ никоҳ надоранд, наметавонанд ҳамон як кӯдакро муштаракан ба фарзандхонӣ қабул кунанд.

Фарқияти синну соли фарзандхонкунанда, ки оиладор нест ва фарзандхонshawanда бояд аз ҳабдаҳо солкам набошад. Дар сурати ба фарзандхонӣ қабул кардани кӯдак аз ҷониби падарандар (падарандар) фарқияти синну сол ба инобат гирифта намешавад.

Барои фарзандхонӣ розигии падару модари кӯдак новобаста аз он, ки онҳо якҷоя зиндагӣ мекунанд ё никоҳи онҳо бекор карда шудааст, зарур аст. Розигии падару модари кӯдак бояд баъди таваллуди кӯдак сурат гирад. Аз сабабе, ки падару модар нисбати фарзандони худ хуқуқи афзалиятнокдоранд онҳо ё яке аз онҳо метавонанд дар ҳар маврид новобаста аз сабабу асосҳо, vale to баровардани ҳалномаи суд аз розигии худ даст қашанд.

Розигии кӯдаки ба синни 10-солагӣ раси-

қатъии давлат қарор гирифта, танҳо ба манфиати ноболигон ва бо тартиби судӣ амалӣ карда мешавад.

То аризai фарзандхонiro баррасӣ намудани суд мақомоти васояту парасторӣ вазифадоранд шароити зиндагии шахсеро, ки ҳоҳиши ба фарзандхонӣ қабул кардани кӯдакро дорад, санҷида, муайян кунанд, ки фарзандхонӣ ба манфиати кӯдак аст ё не, оё барои фарзандхонӣ монеае ҳаст, инҷунин муносибати кӯдак ба фарзандхонӣ ва фикри ўро барои фарзандхонӣ қабул шуданаш муайян намуда, хулосаҳояшонро дар ҳусуси имконияти фарзандхонӣ ба суд пешниҳод намоянд.

Аз сабабе, ки сирри фарзандхонӣ бо конун ҳифз карда мешавад парвандони фарзандхонӣ дар маҷлиси пӯшидаи судӣ баррасӣ карда мешавад. Инҷунин барои таъмини сирри фарзандхонӣ бо ҳоҳиши фарзандхонкунандагон сана ва маҳали таваллуди кӯдаки фарзандхонshawanда метавонанд тағиیر дода ша-

ркашӣ кунанд, аз хуқуки падару модарии худ сӯйистифода намоянд, бо кӯдакони фарзандхонкардаашон муносибати бераҳмона дошта, майзада ё нашъманӣ бошанд, бекор карда мешавад.

Дар сурати фарзандхонiro бекор кардани суд хуқуку уҳдадориҳои байни фарзандхоншуда ва фарзандхониаю хешовандонаш қатъ гардида, хуқуку уҳдадориҳои байни кӯдак ва падару модару хешовандонаш баркарор карда мешаванд, агар инро манфиати кӯдак такозо кунад.

Дар сурати бекор кардани фарзандхонӣ, кӯдак ба падару модараш супурда мешавад. Дар сурати набудани падару модар, инҷунин агар ба падару модар супурдани кӯдак ҳилоғи манфиати ў бошад, кӯдак ба тарбияи мақомоти васояту парасторӣ дода мешавад. Дар ин маврид аз фарзандхонагони собик алимент рӯёнидан мумкин аст.

Фарзандхонӣ инҷунин метавонад беътибор доноста шавад, агар, ҳалномаи

ба воя расад
ва дониши хуб гирифта, ба
ҳаёти ҷамъияти тайёр бошад.

Фарзандхонӣ шакли афзалиятноки ҷобаҷои қадомони кӯдакони бепарастор мебошад. Зеро ҳангоми фарзандхонӣ байни фарзандхонкунанда ва фарзандхонshawanда на танҳо муносибатҳои наздики ҳешутаборӣ ба вучуд менояд, балки аз ҷиҳати хуқуқӣ ин муносибатҳои устувор шуда, хуқуку уҳдадориҳои кӯдаки фарзандхоншуда ба кӯдакони ҳамхун баробар ва фарзандхонкунанда дори ҳамаи хуқуку уҳдадориҳои падару модарӣ мегардад. Ва баракс, алоқаҳои хуқуқии кӯдаки фарзандхоншуда бо падару модари аслиаш, яъне биологиаш ҳанда шуда, охи-

ш ,
балки бо
дигар хешо-
вандони наздиқаш
ҳам қанда мешавад.
Дар Чумхурии Тоҷикистон хуқуки ба фарзандхонӣ қабул карданро танҳо шахрвандони ба балогатрасидаи Чумхурии Тоҷикистон доранд. Дар баробари ин шахсоне, ки чойи муаъияни истиқомат надоранд, шахсоне, ки барои содир кардани ҷинояти қадсона доғи судӣ доранд, шахсоне, ки нисбати онҳо ҷорои мачбурии дори ҳусусияти тиббӣ таъсин карда шудааст, шахсоне, ки суд онҳоро ғайрикоили амал ё кобилияти амалашон маҳдуд эътироф намудааст, инҷунин дар дигар ҳолатҳои муайяннамудаи конунгузории оиласӣ, наметавонанд фарзандхонkunanda бошанд.

Фарзандхонӣ метавонад аз ҷониби як шахс ё аз тарафи ҳамсарон муштаракан сурат гирад. Ҳамсаре, ки фарзандхонӣ қабул накардааст дори ҳуқуку уҳдадориҳои падару модарӣ намегардад, ҳарчанд барои фарзандхонӣ қабул кардани ҳамсараш розигӣ дода бошад ҳам. Шахсоне, ки байни

дара
барои
ба фарзан-
дхонӣ
қабул кар-
дани ў,
ки шарти
ҳатми фарза-
нхонӣ мебошад,
аз ҷониби мақомоти
васояту па-
расторӣ муайян кар-
да шуда, ба таври ҳаттӣ
ба қайд гирифта мешавад
ё дар хулосаи онҳо нишон
дода мешавад. Розӣ будан
ё набуни ўро инҷунин ҳуди
суд ҳангоми ба парвандон
ҷалб намудани кӯдак муайян
карданаш мумкин аст.

Агар то супоридани аризai оиди фарзандхонӣ кӯдак муҳлатҳои тӯлонӣ дар оилаи фарзандхонkunanda зин-
дагӣ карда, тарбия ёфта, аз ҳусуси падару модари био-
логии худ огоҳ набошад ў
ҳудро фарзанди онҳо ҳисоб
кунад ва дар муассисаи таъ-
лими-тарбиявӣ бо наасби
онҳо ба қайд гирифта шуда
бошад, фарзандхoniro ба
таври истисно бе гирифта-
ни розигии кӯдаки фарзанд-
хонshawanда ба расмият дар-
вардан мумкин аст.

Ба оила қабул кардан ва

ванд.

Дар вакти аз ҷониби зан ё марди танҳо ба фарзандхонӣ қабул намудани кӯдак, масъалаи оё ба оилаи нопурра додани кӯдак ба манфиатҳои ў мувоғиқат мекунад, оё зан ё мард во-
баста ба синну солаш, вазъи саломатӣ, ҳолати моддиаш кӯдакро то ба балогат
расидаанаш ба таври лозима
нигоҳубин ва тарбия карда
метавонад ё не, муҳокима
карда мешавад.

Фарзандхонӣ ба тартиби судӣ бо талаби падару модари биologии кӯдак, фарзандхoniro ба
таври истисно бе гирифта-
ни розигии кӯдаки фарзанд-
хонshawanда ба расмият дар-
вардан мумкин аст. Фарзандхонӣ ба
тартиби судӣ бо талаби падару модари
биologии кӯdak, фарzandxoniro ба
таври истisno bе гirifta-
ni rozigii kӯdaki farzand-
xonshawanда ба rasmiyat dar-
vardan mumkin ast.

Фарзандхонӣ ба
хуҷҷатҳои қалбакӣ
асос ёфта бошад, фарзандхонӣ қалбакӣ бошад, шахси ба балогатрасида ба
фарзандхонӣ қабул карда шуда бошад, фарзандхонkunanda шахсе бошад, ки суд ўро ғайрикоили амал ё қобили амалаш маҳдуд эътироф карда бошад, шахси фарзандхoniro ба
тартиби судӣ бо талаби падару модари
биologии kӯdak, фарzandxoniro ба
таври istisno bе giri-
fta ni rozigii kӯdaki farzand-
xonshawanда ба rasmiyat dar-
vardan mumkin ast.

(Идома аз шумораи 3-4
(79-80) аз 20.03.2018 сол)

Анит байни Сукроту соғистҳо фарқ гузашта наметавонист ва ўро чун ҳаробсозандай ахлоқи ҷавонон ва аҳкоми динии замони хеш мединд. Дар назари Анит Сукрот ҳудоҳои эътирофшудаи афинагиро кабул надорад ва паравтиши ҳудоҳои дигарро таблиғ намуда, ҷавононро ба роҳи бидъат бурда, фосику

конеъ соҳта, бегуноҳии ҳудро ислобт созад.

Яке аз машҳуртарин логографҳо (муаллифи нутқои мурофиаи судӣ) Лисий барои Сукрот матни дифойи навишта, кӯмаки ҳешро барои ў пешниҳод менамояд, аммо Сукрот қатъиян онро қабул намекунад. Сукрот ҳудустоди сухан аст ва ўро маҳз барои баёни қаломаш айборд кардан, чӣ тавр ў дар ҷодаи химояти хеш ҳидмати дигаронро

андешаи Диогени Лаертсий матни «Апология Сукрот»ро Деметрий аз Фалерий (асри 4-3 т.м.) иншо кардааст. Аммо машҳуртарин нутқи дифои Сукротро шогирди бевоситаи ў Афлотун менависад, ки ба услуби бадей навишта шуда бошад ҳам, арзиши бехамтои таъриҳӣ дорад. Муҳаккин ба он ақидаанд, ки матни дифоияи Сукрот, ки Афлотун овардааст, мундариҷаи аслии дифоияро ташкил медиҳад,

ҳамеша бо амри ниҳоди ботин зиндагию амал кардааст, дар охират ҳушбахт аст.

Ба аҳли ҳозирбудагон муорочиат намуда, Сукрот самимона арз медорад, ки дар умри ҳафтодсолаи ҳуд бори аввал дар мурофиаи судӣ иштирок дорад ва ба назари ў ҷунин менамояд, ки забону тарзи баёни мурофиаи судӣ барои ў бегона аст. Ўаз шаҳрвандони Афина ҳоҳиш мекунад, ки ҷараваҳи нутқи дифоюномаи ўро

Шуморо эътиқодманди айбномаи ҳуд месоҳтанд, дар қаломашон ҳеч ҳақиқате набуд: як марди ҳақиме ҷунин Сукрот меҳоҳад ҳар ҷизи зери замин ва ҳар ҷизе болои замин бударо таҳқиқа санчиш қунад ва дурӯғро ба ҷои ҳақиқат мурарифӣ созад. Онҳое, ки ҷунин овозаҳоро пахн месоҳтанд, айбордсозандагони мудҳиши ман ҳастанд, зеро шунаванди он фикр мекунад, ки муҳаккиқони ҷунин ҷизҳо,

Файзали АМИНОВ
файлласуф

бадаҳлок месозад. Аслан, Анит ва айбордкунандагони дигар орзу рехтани ҳуни Сукрот ва ҳоҳони марги ўро надоштанд. Онҳо қаноатманд мебуданд, агар Сукрот иҳтиёrona Афинаро тарқ намуда, ба суд ҳозир намешуд. Дар ин бора ҳатто ба Сукрот иттилоъ дода буданд. Аммо барои Сукрот, марди ҳаққӯю адолатҳоҳ, ҳақими нотарсу ростқавл таҳқи्र буд, агар аз айбнома дурӣ ҷуста, Афинаро тарқ намояд. Ҳамзамон ғурехтан аз судро Сукрот ҳамчун беэҳтиромӣ нисбат ба қонун меҳисобид. Аз ин рӯ, бо вуҷуди эҳсоси ҳатар ба ҷонаш, ў ба суд ҳозир шуд ва омодагии ҳудро барои муборизаю дифоъ изҳор намуд.

Айбордкунандай расмӣ Мелет – шоири фоҷианавис буд, ки ба қавли Диоген Лаертский нутқи айбордкунандиро барои ў соғист Поликрат навиштааст. То имрӯз матни нутқи айбордкунандагон ба мо нарасидааст, аммо мундариҷаи онро дар нутқи дифоии Сукрот ва диалогҳои дигари Афлотун, пайхас кардан мумкин аст. Дар матни бâenдоштаи айбордкунандагон бо усули ҳоссаи мутмаинсозӣ аз ҳозирбудагон дъяват ба амал оварда мешавад, ки Сукрот устоди сухан аст ва ҳатман онҳоро ба мачрои эътиқод ба андешаҳои хеш майл ҳоҳад соҳт. Дар тасвири Афлотун таваҷҷӯҳи ҳоссаи Мелет, Анит ва Ликонро на мөхияти айбе, ки ба Сукрот мегузоранд, балки ҳавфи онҳо аз матни дифоияи Сукрот ҷалб кардааст. Айбномаи онҳо, ки аслан мушахҳас набуд, ҷавоби қотеъона мушахҳасро низ талаб намекард. Ба суханҳои умумии ғунаҳкоркунандагон Сукротро лозим меомад, ба тарзи умумӣ ҷавоб дихад. Ҷунин усули дифоъ мушкилие пеш меовард, ки ҳатто Сукрот – машҳуртарин сухангӯй ва баёнсозандай ҳақиқати ҳайру адолат наметавонист комилан тақозои аҳли мурофиаро

МУРОФИАИ СУДИИ СУКРОТ

(АНДАР БАЁНИ ҲАҚИҚАТ ВА СИТОЙШИ АДОЛАТ ДАР МУРОФИАИ СУДӢ)

сӯйистемол қунад? Ҳимоятро бо истифода аз имконият ва воқеиятҳои қобилиятҳои мавъриғатиаш ҳудаш анҷом ҳоҳад дод.

Баъд аз нутқи айбордкунандагон Сукрот изҳор мекунад, ки қонун аз ў тақозо дорад, ки ҳудро дифоъ намояд. Матни нутқи дифоии Сукрот аз се қисм иборат аст.

Дифоияи Сукрот дар таъриҳҳои аз ҳамчун аполоѓияи Сукрот ном дорад, ки баъд аз шунидани нутқи айбордкунандагон, аз ҷониби ҳуди Сукрот ироа ҷудааст. Нутқи Сукрот ба унвони «Апологияи Сукрот» аз ҷониби Ксенофонти Афинагӣ, аз тарафи файласуфи равоқӣ Теони Антиоҳӣ тартиб дода шудааст. Арасту дар «Риторика» менависад, ки Теодект ва Фаселид – шоир ва наттоқ низ «Апологияи Сукрот»-ро навиштаанд. Ба

зоро Афлотун аз ҷараёни мурофиаи судӣ ҳело ҳуб огоҳ буд. Ғайр аз ин мурофиаи Сукрот ҳодисаи ҳело ҳам машҳур ва овозадор буд, ки Афлотунро маҷбур месоҳт, ҷузъиёти онро тасвир соҳта, аз раванди мурофиаи воқеӣ дур нашавад.

Дар «Апология» Сукрот инсоне тасвир мешавад, ки ба ҳуд итминони комил дошта, олихиммат, ҳайрҳоҳ, ба ҷизи олам бениёз аст. Ўаз ҳуд боварӣ дошт ва ҷунин ба назар мерасид, ки ўро ниҳоди ҳудовандӣ раҳнамой мекунад. Барои зиндагии нақӯкорона мухимтар аз ҳама тафаккури тозаю ҳолисро медонад. Ба мавҷуди ҷовидонӣ котеъона итминон дорад. Мушкилиҳои дунёи тасаввуршавандаро танҳо манзараи мувакқатии пайвандӣ ба олам дила, ҳушбахтии воқеиро дар олами охират дифоъ кунад. Чун ў

шунида, ҳайрон нашаванд: ў ба ҳамон усуле ҳарф мезанад, ки одати ҳамешагии ўст ва бо ин усулу ў дар назди дӯконҳои табдили асьор ҳарф мезад ва бисёрии инҷо нишастанг ҳоҳиди баённомаҳои пештари ў буданд.

Сукрот айбномаи ба ў боркардашударо аз ду қисмат ё аз ду марҳила медонад ва дар аввали нутқи дифоияи хеш муғассал ин айбномаҳоро шарҳ медиҳад. Айбномаи аввал, мегӯяд ў, ҳело пештар, замоне, ки ғурӯҳе инҷо ҳозирбудагон ҳанӯз тиғл буданд, ба сӯи ў ҷавона гашта буд ва аз ҳамон замон инҷониб Шуморро яқин месоҳтанд, ки Сукрот гунаҳкор аст. Манро лозим меояд, ки аввал аз айбномаи аввалия ҳудро дифоъ кунад, ки он бароям ҳавфноктар аст, дар муқоиса ба айбномаи Анит ва дӯстони ў. Онҳое, ки

ҳудоёнро эътироф намекунад. Ҷунин айбордкунандагон ҳело зиёданд ва барвақтар, вакте шумо тифл ё наవрас будед ва ба ҳар сухан бовар мекардед, айбномаро дар гоибии айбордшаванд, ироа мекарданд. Мушкилию нобобии ҷавоб гуфтан ба ҷунин айбордсозӣ дар он аст, ки ҳатто номи муаллифи ин айбномаҳоро наҳоҳӣ донист, ба ҷуз аз иншоқунандагони мазҳакаҳо. Мушкил аст изҳори раддияни ҷунин айбҳо, ки соҳибони айбномаҳо инҷо нестанд ва ин маъни ба соя ҷанг кардан аст, ки ҳеч эътирозе нағаҳанд. Айбордкунандагон, ки шуморо мукобили ман шӯрондаанд дар заминай буҳл ва ғазабе айб соҳтаанд, ки ба ҳуди онҳо дигарон талкин нағаҳанд.

Сукрот дар бораи архетипе ҳарф мезанад, ки дар ниҳоди ҷомеаи афинагӣ солҳои зиёд ташаккул ёфта буд ва имрӯз аз ботини ҳамин мухити андешаю фахмиш берун ҷаҳидашт. Мутафаккир аҳли ҳузорро бовар мекунонад, ки айби байдӣ танҳо як ҷилваи аён-гаштаи айбҳоест, ки солҳои зиёд дар мухити ҷомеаи афинагӣ дар муқобили ў мукаррар шуда буд. Эй мардони афинагӣ, ниҳод мекунад Сукрот, манро лозим меояд, ки дар вакти ҳело каме ба тухмати вакти зиёде миёни Шуморро пахн гашта, ҷавоб гӯям. Барои ман мушкил аст ва умдворам, ки нутқи дифоии ман бо мувafferакият анҷом мейбад, ҷавоб мувafferакияти он барои ман ва ҳам барои шумо бехтар аст. Азбаски зарурати риоя ва иҷрои қонун ҳаминро тақозо дорад, мушкилии ин мочарорро ба Ҳудованд ҳавола мекунам. Сукрот чун шаҳрванди боинтизоми Афина ин ҷо ҳам қонунҳои қабулшудаи ҷамъиятиро комилан қабул дорад ва такя кардан ба Ҳудованд мепазираад. Дар матни ба забони русӣ тарҷумашуда, Сукрот на ҳудоҳои зиёди асотирии юонӣ, балки танҳо як Ҳудовандро ном мегирад. Аз ин ҷо ҳулосаҳо бароварда мешавад, ки Сукрот дар тағовут аз олимони дигари юонӣ Ҳудоӣ ягонаро мепарастидаст ва яке аз сабабҳои катли ў низ ҳамин будааст.

(Давом дорад)

АЧАБ ШАҲРИ ДИЛОРОЙ, ДУШАНБЕ!

Душанбе хонаи осоиши дил, Маро дурӯз зи ту корест мушкил. Чу пайванд аст ҷонашро маконат Ки пайванданд бо ҳам обу ҳам гил.

Душанбе маркази Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри пайвандгари дилҳо, макони меҳру шавкат ва тоҷикони дунё аст. Душанбе шаҳрест, ки барои тамоми шаҳрвандони қишвар мӯқаддас буда, онро мисли модари гамхор дӯсташ медоранд. Он шаҳрест, ки сарто сар гулгулшукуфону ободу зебову бофарогат аст.

Душанбе тайи солҳои 1929-1961, яъне давоми 32 сол номи Сталинободро дошт ва танҳо 10 ноябрини 1961 номи таърихи худ – Душанбе гирифт. Имрӯз ҷаҳониён онро маҳз бо ҳамин ном мешиносанд.

Душанбе бузургшаҳрест, ки тоҷикони дунёро маркази умеду армон аст. Dame, ки дар кӯчаҳои ин шаҳри бузург қадам мезанем, беихтиёр аз забогии мухити атроф ҳаловат мебарем. Душанбе макони мardonи хирад, занони боору номус ва тифлакони дилшоду

бахтиёр аст. Душанбе шаҳри зебову дилоро, макони мardonи меҳмоннавоз, олихиммат ва сарбаланду номдор мебошад.

Эй дӯст, биё баҳри тамошои
Душанбе,
Бешубҳа, ту мешавӣ шайдои
Душанбе.

Оре, шукрони Душанбе ва шукрони он менамоем, ки мо бошандай ин макони гулбасарем. Шукрони мardonи фарҳангии он, ки ифтихори бузурги миллати тоҷиканд. Боиси

Маҳдӣ БОБОЗОДА
донишҷӯи соли 1 (МБХ)

ифтихор ва тамоми ситоишҳост, ки ин шаҳри дилкӯш ва макони санъатҳои волову мardonу занони химматбаланд мояд ва тоҷикони асило Ватан гардида. Аз дилу ҷон, бо тамоми ҳастигу зўру тавон мебояд ҳар як гулу гиёҳ ва сангъу обу хоки мӯқаддасро парастиш кард.

Дар умум метавон гуфт, ки Душанбе ҳамчун маркази бузурги Тоҷикистони азизу соҳибистиклӯл, ҳар рӯзу ҳар соат дар айни шукуфтаниҳост. Бо заҳмати мardonи меҳнатқарин ва ватандусти тоҷик ин шаҳр ба шаҳри орзухо мубаддал гардида истидааст.

Туй номусу нангӯ номи миллат,
Нишоне аз ниёғонӣ – Душанбе.
Касе, ки бо ту созад дар намонад,
Дилат ёбад ба осонӣ, Душанбе.

Муҳаммад ШАМСОВ
донишҷӯи соли 1

ОБ – САРЧАШМАИ ҲАЁТ

инсон ҳамеша бо онҳо сарӯкор дорад. Ҳатто нами замин аз об аст, ки бе он ягон растанӣ ва гулу гиёҳ намерӯяд. Об ганҷинаи бебаҳост. Модоме ки асоси зиндагии ҳамаи мавҷудоти оламро об медонем, пас вазифадорем, ин маъҳази бузургро чун асоси ҳасти, ҷароғи равшаниҳанда, созғори дунёи ҳасти эҳтиром намоем, тозаву озода нигоҳ дорем. Тоза нигоҳ доштани об ва мӯқаддас шуморидани он, кимат донистани ҳар қатраи ин мӯъҷизаи бузург қарзи ҳар як инсони асил аст, зеро об на танҳо ҳамчун манбаи ободӣ, балки маъҳази нурӯ рушноӣ ва маҳсули шодҳои олами ҳастист.

Об ҳаст ободӣ ҳаст, мегӯянд. Об аст, ки қулли мавҷудоти олам дар афзоиши рушду нумӯъ карор дорад. Об аст, ки дар дами марг катрае аз он ошомидан инсон нағас рост мекунад. Об аст, ки гулу гиёҳ аз он рангу бӯй, таровату пояндагӣ мегиранд. Бе об ҳаёт маъно надорад. Зиндагиро аз ҳастии об асос аст. Мутаассифона, бъазе аз инсонҳои беандеша ва номурод дидою дониста обҳоро ифлос мегардонанд. Дар дарёҳо партовҳо мепартоянд. Обро бе сарфаю сарштакорӣ истифода мебаранд, ки ин ба ҳаргуна қасалиҳо оварда ме-

расонад.

Ҷумҳурии Тоҷикистон дорои заҳираҳои бузурги оби ошомиданӣ буда, аз рӯи заҳираҳои умумӣ дар ҷаҳон ҷойи ҳаштумро ишғол менамояд. Дар асоси маълумоти сарҷашмаҳо, заҳираи об дар рӯи замин 1,4 млрд. километри мукааб буда, аз он 97,5 фоизи оби шӯри бахру уқёнусҳо мебошад. Заҳираи оби ширин дар рӯи замин беш аз 30 миллион километри мукааб буда, такрибан 29 миллион километр мукааби он дар холати ях ва пирҳои маҳфуз аст.

Тоҷикистон дорои 947 рӯду

дарё, 1300 кӯл ва сарҷашмаҳо буда, заҳираи обҳои зеризаминаш ба 6,8 км. мураббāз барobar аст. Ҳамҷунин, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон 9550 пирҳо бо масоҳати умумии 8500 километри мураббāз, 947 дарё бо дарозии 30 000 км, 1300 кӯл бо масоҳати 705 километри мураббāз, 56 обанбор бо ҳаҷми умумии 46,4 километри мукааб дар ҳавзаи дарёҳои Сир ва Аму қарор доранд.

Муносабати гайри-оқилона ба табият, рушди соҳаҳои мухталифи ҳочагии ҳалқ, сол аз сол зиёд гардидани шумораи аҳолӣ, тағйирёбии иқлими саросарии олам боис гардидаанд, ки заҳираҳои оби нӯшоқӣ кам шуда, тибқи маълумоти СММ то соли 2025 аз се ду ҳиссаи аҳолии мамлакатҳои ҷаҳон аз нарасидани оби ошомиданӣ танқисӣ ҳоҳанд қашид.

Ҳар як мамлакати дунёро ва усулҳои ҳифзи манфиатҳои обии ҳудро дорад. Ва имрӯз мо назар меафканем, ки саҳми Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ин проблемаи глобалӣ чи гуна аст. Яке аз хизматҳои бузурги Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба масъалаи об дар симои Пешвои муazzами миллиат, Президенти Ҷумҳу-

рии Тоҷикистон мухтарам Эмомали Рахмон инъикос мейёбад.

Бо назардошли ҳавфи глобалии масъалаи мазкур Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллиат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомали Рахмон бо ташабbusҳои созандай худ соли 2003-ро “Соли байналмилалии оби тоза”, солҳои 2005-2015-ро Даҳсолаи амалиёт «Об барои ҳаёт», соли 2013-ро “Соли байналмилалии ҳамкорӣ дар соҳаи об», солҳои 2018-2028 Даҳсолаи байналмилалии амал “Об барои рушди устувор” эълон намуданд. Ҳушбахтона, ташабbusҳои Пешвои миллиат аз ҷониби ҷомеаи ҷаҳонӣ пуштибонӣ ёфтанд ва дар доираи ин солҳо аз ҷониби давлатҳои ҷаҳон ҷорабинҳои муштарақ баҳри таъмини дастрасии аҳолӣ бо оби тозаи ошомиданӣ андешидан шуд.

Мо боварии комил дорем, ки минбаъд низ дар ҷодаи таъмини дастрасии аҳолии ҷаҳон бо оби тозаи ошомиданӣ тамоми ташкилотҳои милливу байналмилалий ва давлатҳои ҷаҳон дар ҳамшарикӣ ва ҳамбастагӣ ҷорабинҳои арзишманд меандешанд.

